

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

Volnočasové sportovní aktivity žáků základních škol na Táborsku

Tereza Bobačiková

Katedra tělesné výchovy a sportu
Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Věra Kuhnová
Studijní program: Specializace v pedagogice

2014

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra tělesné výchovy

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok 2012/2013

Jméno a příjmení studenta: Tereza Bobačíková

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B VZ-TVS

Název tématu práce v českém jazyce:

Volnočasové sportovní aktivity žáků základních škol na Táborsku.

Název tématu práce v anglickém jazyce:

Leisure time sports activities for elementary school pupils at Tabor.

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Věra Kuhnová

Předpokládaný rozsah bakalářské práce: 40str.

Datum zadání práce: 22. 5. 2013

Předběžný termín odevzdání práce: duben 2014

V Praze dne:

.....
vedoucí katedry

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma volnočasové sportovní aktivity žáků základních škol na Táborsku, vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

podpis

Poděkování:

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování Mgr. Věře Kuhnové za její cenné rady, ochotu a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěla poděkovat všem, kteří mi pomohli při získání potřebných informací. Mé poděkování patří též všem respondentům za vstřícnost a spolupráci při vyplňování dotazníků.

NÁZEV:

Volnočasové sportovní aktivity žáků základních škol na Táborsku

AUTOR:

Tereza Bobačiková

KATEDRA (ÚSTAV):

Katedra tělesné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy

VEDOUCÍ PRÁCE:

Mgr. Věra Kuhnová

ABSTRAKT:

Bakalářská práce slouží především k proniknutí do volného času žáků osmých tříd základních škol na Táborsku. Úkolem je zjistit, zda se žáci ve volném čase věnují sportovním aktivitám a jestli jsou v tomto směru naplňovány jejich potřeby. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá objasněním pojmů sport a volný čas. Popisuje definice a strukturu obou pojmů a analyzuje problematiku. Pojednává o důležitosti místa sportu ve volném čase a možnosti výběru činnosti ve sportovním odvětví. Dále charakterizuje instituce a zařízení, jenž nabízí volnočasové sportovní aktivity. Praktická část popisuje cíle a výsledky výzkumu dotazníkového šetření. Hlavním cílem bylo zmapovat současné problémy v oblasti naplňování a využití volného času. Zjistit, kdo se podílí na organizaci volného času mládeže a zda je s ním smysluplně nakládáno.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Sportovní aktivity, volný čas, zájmové činnosti, instituce.

TITLE:

Leisure time sports activities for elementary school pupils at Tabor

AUTHOR:

Tereza Bobačiková

DEPARTMENT:

Department of Physical Education Faculty of Education of Charles University

SUPERVISOR:

Mgr. Věra Kuhnová

ABSTRACT:

Bachelor thesis is primarily used to gain an insight into leisure time of eighth grade student of elementary schools in Tabor. The task is to determine whether the students attend to do sports activities in their free time and whether, from this point of view, their needs are satisfied. The thesis is divided into two parts - theoretical and practical. The theoretical part deals with the clarification of terms sport and leisure time. It describes the definition and the structure of both of these terms and analyses the problems. It discusses the importance of sports role in the free time and alternatives of activities in the sports industry. Further it characterizes the institutions and facilities, which offer leisure sports activities. The practical part describes the objectives and results of the research survey. The main objective was to explore contemporary issues in the implementation and use of leisure time. The aim was to find out who is involved in the organization of leisure time of youth, and whether it is meaningfully dealt with it.

KEYWORDS:

Sports, leisure time, leisure activities, institution

Obsah

I. ÚVOD.....	9
II. TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Volný čas.....	10
1.1 Volný čas z různých pohledů.....	10
1.2 Vybrané definice.....	10
1.3 Struktura volného času	11
1.4 Problematika volného času dětí a mládeže.....	13
1.5 Místo sportu ve volném čase	15
2. Sport	15
2.1 Definice sportu	15
2.2 Struktura sportu	17
2.3 Sport jako zájmová činnost dětí ve volném čase.....	18
2.4 Prostory a vybavení pro sportovní a rekreační činnost dětí a mládeže	19
3. Instituce a zařízení volnočasových aktivit	21
3.1 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání.....	22
3.2 Školská výchovná a ubytovací zařízení.....	25
3.3 Školská zařízení pro ústavní a ochranou výchovu.....	25
3.4 Nestátní neziskové organizace (NNO)	27
3.5 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (NZDM).....	28
III. PRAKTICKÁ ČÁST	30
4. Výzkumný problém a cíl výzkumu	30
5. Metodika výzkumu.....	30
6. Výsledky dotazníkového šetření	31
7. Diskuse	44

8.	Instituce nabízející volnočasové sportovní aktivity na Táborsku	46
IV.	ZÁVĚR	49
9.	SEZNAM LITERATURY	50
10.	SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ	52
11.	PŘÍLOHY.....	53

I. Úvod

Hlavním cílem bakalářské práce je zmapovat současné problémy v oblasti naplňování a využívání volného času dětí a mládeže. Snažím se proniknout do volného času dětí a mládeže a zjistit, zda je volný čas přijatelně využit. Věřím, že toto téma úzce souvisí se studiem dvou-oboru Tělesná výchova a sport - Výchova ke zdraví.

K tomuto tématu mě inspirovaly přednášky v průběhu studia, ale i informace z médií o stavu naší společnosti v souvislosti se sociálně patologickými jevy v chování dětí a mládeže. Upozorňují nás na snižující vliv rodiny spojený s nedostatkem času, který rodiče svým dětem věnují. Rozpadá se klasické pojetí rodiny, která již často neplní své funkce. Obecně se také více setkáváme s hostilitou, násilím a šikanou, záškoláctvím, drogovým chováním, vandalismem, patologickým hráčstvím, dále můžeme slyšet např. o rizikovém sexuálním chování, xenofobii, rasismu, intoleranci nebo antisemitismu.

Volný čas dětí a mládeže a jeho naplňování vhodnými aktivitami hraje důležitou roli v utváření osobnosti mladého člověka. Je důležité, aby se každý jednotlivec naučil ke svému volnému času přistupovat smysluplně. Není to však věc pouze dětí. Pokud i společnost zabezpečí kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, může tím do určité míry kompenzovat případné nedostatky školského systému a rodinného prostředí.

Okolí Táborska jsem si vybrala, protože je mi velmi blízké a často se zde vyskytují. Zajímalo mě, jak zde děti tráví svůj volný čas. Jaké mají možnosti výběru v oblasti sportovních zařízení a institucí, nabízejících volnočasové aktivity. Jak se rodiče zapojují do organizace volného času svých dětí atd.

Teoretická část bakalářské práce je věnována vymezení pojmu sport a volný čas. Jsou zde zařazeny definice, struktura obou pojmů, ale i různé pohledy. Dále jsou zde popisovány instituce a zařízení volnočasových aktivit. Pojednává o důležitosti místa sportu ve volném čase a prostorech a vybavení pro sportovní a rekreační činnost dětí a mládeže.

V části praktické se pokusím získat poznatky o volnočasových sportovních aktivitách žáků osmých tříd základních škol a o institucích, které dětem pohybové aktivity zprostředkovávají. Výsledky by měly poskytnout bližší zjištění o tom, zda se žáci věnují sportovním aktivitám, a v jaké míře se na nich podílejí instituce, rodiče či děti samotné.

II. Teoretická část

1. Volný čas

Volný čas je chápán jako čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, které vyplývají z jeho společenského začlenění, zvláště dělby práce a z nutnosti zachovat svůj biofyziologický či rodinný systém. (Linhart, Vodáková, Petrusek, 1996, str. 126)

1.1 Volný čas z různých pohledů

Na volný čas se můžeme dívat různými pohledy (Pávková a kol., 2002):

Ekonomické hledisko - Kolik prostředků společnosti investuje do zařízení pro volný čas, zda a jakým způsobem se aspoň část nákladů vrátí. O úrovni společnosti svědčí i to, kolik prostředků jsou lidé schopni a ochotni věnovat pro využívání volného času.

Sociologické a sociálně-psychologické hledisko – Sleduje, jak činnosti ve volném čase přispívají k utváření mezilidských vztahů, zda pomáhají tyto vztahy kultivovat. Rodiny, které neplní dobře svoji výchovnou funkci, se velmi často vyznačují nezájmem o to, jak dítě tráví svůj volný čas.

Politické hledisko – Je nutno uvážit, jak a do jaké míry bude stát svými orgány zasahovat do volného času obyvatelstva, zda v rámci školské soustavy bude věnována patřičná pozornost i zařízením pro ovlivňování volného času. Při ovlivňování volného času dětí a mládeže by stát neměl narušovat jeho základní specifika.

Zdravotně-hygienický pohled – Sleduje, jak lze podporovat zdravý tělesný i duševní vývoj člověka. Správné využívání volného času se pozitivně projevuje ve zdravotním stavu člověka.

Pedagogická a psychologická hlediska – Berou v úvahu věkové i individuální zvláštnosti a jejich respektování ve volném čase. Zda, do jaké míry a jakým způsobem činnosti ve volném čase přispívají k uspokojování biologických i psychických potřeb člověka. Pedagogické ovlivňování volného času dětí by mělo podporovat aktivitu dětí a mládeže, poskytovat prostor pro jejich spontánnost, uspokojovat potřeby nových dojmů, seberealizace, sociálních kontaktů, kladné citové odezvy, ale poskytovat i pocit bezpečí a jistoty.

1.2 Vybrané definice

Volný čas lze v souhrnu definovat jako dobu, časový prostor, v němž jedinec nemá žádné povinnosti vůči sobě ani druhým lidem a v němž se pouze na základě svého

vlastního svobodného rozhodnutí věnuje vybraným činnostem. Tyto činnosti ho baví, přinášejí mu radost a uspokojení, nikdy obavy či pocity úzkosti. (Slepičková, 2000, str. 12)

Někteří autoři uvádějí podmínky pro naplnění volného času následovně: (Slepičková, 2005, str. 11, 12.)

- *v danou chvíli jedinec nemá vůči ničemu a nikomu žádné povinnosti,*
- *prováděná činnost je výsledkem svobodného výběru,*
- *činnost přináší uspokojení (prožitok) tomu, kdo ji vykonává aj.*

Volný čas je dle Pedagogického slovníku vymezen jako čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Je to doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovanému práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku). (Průcha aj., 2001)

Volný čas je možno také chápat, jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil (Pávková a kol., 2002, str. 13)

1.3 Struktura volného času

Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení i další uložené vzdělávání a další časové ztráty. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče). Ale i z těchto činností si lidé vytvoří svého koníčka, což je zřejmě např. ve vztahu k přípravě (i konzumaci) jídla. (Pávková a kol., 2002)

Volný čas může být naplněn řadou činností od nicnedělání (nečinnosti) a prázdného povídání přes takové aktivity jako je zahrádkaření, kutilství, pletení, jejichž charakter je na rozmezí práce a volného času, přes poslech rádia, televize, četbu, návštěvu kina, divadla až k intenzivní aktivitě sportovní, kulturní a společenské.

Členění času podle Koláčka (1969): Pracovní a mimopracovní dobu naplňují činnosti, které člověk musí dělat. V běžném denním režimu zabere v průměru 8 hodin práce v zaměstnání, 8 hodin spánek, 2 hodiny jídlo a osobní hygiena a minimálně 1 hodinu čas strávený v dopravních prostředcích. V mimopracovní době je značné množství času věnováno udržování chodu domácnosti.

Aktivity spojené se sportem mají řadu forem. Jsou proto součástí více skupin činností, kterým je možné se ve volném čase věnovat. Například pasivní zájem o sport. Ve svém volném čase mnoho lidí pravidelně čte sportovní tisk a sleduje zpravodajství, mnozí navštěvují jako diváci sportovní utkání nebo se na ně dívají v televizi. Někteří lidé si volí jako náplň svého volného času trenérskou, cvičitelskou a organizační práci ve sportu. (Slepičková, 2000)

Mezi základní funkce patří:

- *odpočinek (regenerace pracovní síly);*
- *zábava (obnova duševních sil);*
- *rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury).*

Funkce a možnosti volného času vymezuje komplexně H. W. Opaschowski:

- *rekreace (zotavení a uvolnění);*
- *kompenzace (odstraňování zklamání a frustrací);*
- *výchova a další vzdělávání (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení);*
- *kontemplace (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavby);*
- *komunikace (sociální kontakty a partnerství);*
- *participace (angažování se na vývoji společnosti);*
- *integrace (stabilizace života rodiny a vrůstáním společenských organismů);*
- *akulturace (kulturní rozvoj sebe sama, kreativita v umění, sportu, technických a dalších činnostech). (Hájek aj., 2010, str. 17)*

Vybrané aktivity volného času:

- **aktivity manuální** – zahrádkaření, kutilství, ruční práce atp.;
- **aktivity fyzické** – procházky, sport atp.;
- **aktivity kulturně uměleckého typu receptivního** – četba, návštěvy divadel, kin, poslech rádia, koncerty atp.;
- **aktivity kulturně uměleckého typu tvořivého a interpretačního** – hudba, zpěv, herecká činnost, fotografování atp.;
- **aktivity kulturně racionální** – dobrovolné vzdělávání, sledování masmédií, luštění křížovek atp.;
- **aktivity společensko-formální** – výkon veřejných funkcí, schůze, práce ve společenských a politických organizacích;

- *aktivity společensko-neformální* – rodinné aj., návštěvy, návštěvy kavárny;
- *hry, podívaná, sběratelství* – sportovní diváctví, společenské hry;
- *pasivní odpočinek* – sedění, polehávání, spánek (mimo hlavní), kouření, popíjení kávy atp. (Slepičková, 2000, str. 13)

1.4 Problematika volného času dětí a mládeže

Volný čas bývá pro člověka převážně příjemnou záležitostí. Přináší však i mnohé problémy, které se netýkají pouze jedince, ale celé společnosti. Souvisí to na jedné straně se způsobem, jak se svým volným časem jedinec naloží nebo umí naložit, na straně druhé s podmínkami pro trávení volného času.

Faktory ovlivňující volný čas:

- *věk*
- *pohlaví*
- *blízké sociální prostředí (např. rodina, parta)*
- *demografické a přírodní prostředí (velkoměsto, venkov)*
- *časová dimenze (pracovní den, víkend, dovolená)*
- *sociálně ekonomické podmínky (žena v domácnosti, nezaměstnaný, živnostník, bohatý podnikatel)*
- *kulturní zvyklosti.*

Je nutné věnovat zvýšenou pozornost skupině dětí a mládeže. Tato populace se pohybuje v prostředí rodiny, školy, ve skupinách svých vrstevníků. Rodina je první, která od ranného dětství na jedince uplatňuje svůj vliv. Členové rodiny plní během pracovního týdne své pracovní povinnosti vně rodiny. Pro společný život zbývá jen volný čas. Je otázkou, zda jej rodina umí trávit společně a vhodným způsobem a zda mají rodiče vždy zájem o to, co dělají jejich děti ve volném čase. K vlivům rodiny se postupem doby připojují vlivy širšího sociálního prostředí jako je škola, kamarádi, různé zájmové organizace atd. Pokud má volný čas plnit pozitivní sociální funkci, musí společnost věnovat těmto vlivům pozornost. Týká se to nejen vytváření podmínek (organizačních, finančních, legislativních aj.) pro smysluplné trávení volného času, ale např. i mediální politiky, neboť vliv sdělovacích prostředků v dnešní době je velmi silný. (Slepičková, 2000)

Obecně se dá konstatovat, že děti mají více volného času než dospělí. Existují však i skupiny dětí, jejichž právo na kvalitní využívání volného času je potlačováno.

Jedná se o tyto skupiny (Hájek aj., 2010, str. 28):

- *Děti přetěžované plněním školních povinností. (nereálné požadavky rodiny, školy, neodpovídající metody a formy výchovy, nerespektování individuálních zvláštností, často děti se specifickými vývojovými poruchami, plnění školních povinností na úkor volného času, výsledkem jsou často i závažné výchovné problémy)*
- *Děti, které jsou poněkud paradoxně přetěžované četnými zájmovými činnostmi. (často u ambiciózních rodičů, kteří se snaží o to, aby děti byly úspěšné v rozmanitých zájmových oblastech, tyto činnosti postupně ztrácejí charakter dobrovolnosti, děti jsou přetěžované a subjektivně silně pociťují nedostatek volného času)*
- *Děti, které se věnují některé zájmové činnosti na špičkové, vrcholové úrovni. (Původní zájmový charakter těchto činností se vytrácí, na děti jsou často kladeny nepřiměřené nároky, není čas pro aktivity odpovídající věku, pro neformální kontakty s vrstevníky. Hlavní roli hraje opět ambice rodičů)*
- *Děti přetěžované pracovními povinnostmi, často mají nejen nedostatek volného času, ale i málo prostoru pro přípravu na vyučování, studium. (Děti, které jsou přetěžovány nepřiměřeným podílem na chodu domácnosti, péče o mladší sourozence, v mnohačetných rodinách, v rodinách silně pracovně angažovaných rodičů, v neúplných rodinách, děti přetěžované prací v rodinných podnicích)*

Oproti dětem, které trpí nedostatkem volného času, existují i jedinci, kteří mají volného času nadbytek a nedokážou si s ním poradit. Školních i rodinných povinností mají málo nebo je odmítají plnit. Svůj volný čas tráví nahodile ve skupinách vrstevníků s obdobným zaměřením, systematickým a většinou ani příležitostným zájmovým činnostem se nevěnují. Nudu často zahánějí činnostmi, které jsou z hlediska jejich osobnostního rozvoje i z hlediska společenského nežádoucí (experimentování s drogami včetně tabáku a alkoholu, projevy agresivity a vandalismu, problematická sexualita...).

Obě tyto krajnosti, nedostatek i nadbytek volného času jsou z výchovného hlediska problematické. Jedním ze základních cílů výchovy ve volném čase je naučit děti dobře využívat volného času. Mimo jiné to znamená, že každý člověk by si už z mládí měl odnášet do života alespoň jeden trvalejší a hlubší zájem. (Hájek aj., 2010)

1.5 Místo sportu ve volném čase

Sportu konkuruje celá řada možností, aktivit, jimiž lze volný čas naplnit. Není proto samozřejmostí, že každý bude mít zájem věnovat se ve svém volném čase sportovním aktivitám, nebo alespoň aktivitám založeným na pohybu, a svůj volný čas jimi skutečně naplní. Konzumnost a pasivní zábava zatlačují do pozadí aktivity tvořivé, vyžadující mentální či fyzické úsilí typické pro sport. Tento trend je patrný nejen u dospělé populace, ale i u dětí a mládeže. (situaci v České republice dokumentují práce např. Beránková, Potůček, Zeman 1980, Teplý 1989, Slepíčková et al. 1995, Rychtecký 1997)

Ukazuje se, že lidé exponovaní v zaměstnání a s vyšším vzděláním přistupují ke svému volnému času racionálněji a zařazují do něj pohybové a sportovní aktivity častěji než ti, kteří mají času objektivně více. Ten, kdo se sportování ve volném čase chce věnovat, si čas vždy najde. Tomu, kdo s časem neumí příliš nakládat, je zapotřebí poradit, jak uspořádat celodenní program tak, aby v něm zbylo místo i pro sport a rekreaci.

Volný čas není záležitostí pouze jedince, ale souvisí s životem celé společnosti. Umění dobře prožít volný čas se jedinec musí naučit. Je proto zapotřebí volnému času lidí věnovat pozornost nejen při výchově v rodině, ale v rámci celé společnosti, která se musí podílet na vytváření podmínek pro jeho příjemné a smysluplné využití. Kvalita a množství volného času jednotlivců totiž vypovídá o úrovni rozvoje a kvalitě celé společnosti. (Slepíčková, 2000)

2. Sport

Sport jako výchovný prostředek má nezbytnou roli zejména v rané fázi života člověka (dětství, adolescence). Sportovní prostředí významně ovlivňuje jeho socializaci a podporuje týmový život ve formě sdílení společných hodnot a cílů, dále přijímání a respektování pravidel, a to nejen sportovních, ale i norem kolektivu, pomáhá mu snadněji si osvojit etické principy jednání a chování, včetně principů fair play. (Jansa, 2012, str. 103)

2.1 Definice sportu

Vysvětlení pojmu lze hledat v latinském původu slova. Latinské *desportare*, z něhož je slovo sport odvozeno, značí rozptylovat se, bavit se. Obdobný význam mají též francouzské a anglické výrazy, ve kterých se vedle významu promítá i základ slova pocházející z latiny. Francouzské sloveso „*disporter*“ znamená bavit se, „*le sport*“ zábava

nebo např. anglické “sportability“ lze přeložit jako žerty, šprýmy, kratochvíle a náklonnost k nim. (Slepičková, 2000, str. 22)

Všechny pohybové aktivity člověka byly zastřešeny pojmem tělesná kultura, jež měla tři hlavní oblasti (Jansa, 2012, str. 104):

- *tělesnou výchovu (školní sport);*
- *soutěžní sport;*
- *pohybovou rekreaci (rekreační sport).*

Za tělesnou výchovu byla považována pohybová aktivita, v podstatě povinná ve škole, ale i v armádě aj., orientovaná na celkový rozvoj člověka, vytvoření trvalého vztahu k pohybu jako součásti životního stylu, na jeho optimální tělesnou zdatnost, udržení zdraví.

Cíle:

- *vzdělávací (pohybové dovednosti, sportovní pravidla, zásady);*
- *výchovné (fair play);*
- *zdravotní (hygiena, péče o tělo, zdatnost).*

Sport byl charakterizován především jako dobrovolná pohybová aktivita motivovaná snahou o dosažení maximální výkonnosti, rozvíjená v tréninku a demonstrována v soutěžích.

Pohybovou rekreaci se rozuměla zájmová, ve volném čase prováděná pohybová činnost i jako sport, prvotně směřována na obnovu sil, na udržení tělesné a duševní kondice, příjemné a účelové prožívání volného času (např. jogging). (Jansa, 2012, str. 104, 105)

Dnešní vymezení sportu v České republice vychází z Evropské charty sportu (1992): „Sportem se rozumí všechny formy tělesné činnosti, které – ať již prostřednictvím organizované účasti či nikoli – si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních“. (Slepičková, 2000, str. 22)

Toto vymezení se obsahově velmi blíží dřívějšímu pojmu tělesná kultura. Pro konkrétní případy je třeba užít jisté upřesnění typu:

- *závodní (soutěžní) sport;*
- *školní sport;*
- *rekreační sport.*

K tomu můžeme přiřadit:

- *sport seniorů;*
- *sport osob se speciálními potřebami atp.*

Většinou je ale samotný význam slova sport chápán ve smyslu prvně uvedeném, tedy sport jako soutěžní sport se všemi původními atributy (trénink, výkon, soutěž), zčásti pak ale i jako sport rekreační v současném pojetí sportu pro všechny. (Jansa, 2012, str. 105)

2.2 Struktura sportu

V našich podmínkách je dosud nejčastěji užíváno dělení sportu podle úrovně výkonnosti. Rozlišuje se sport vrcholový, výkonnostní a rekreační. Přitom se předpokládá, že vrcholový a výkonnostní sport jsou nutně spojeny s pravidelnou účastí v soutěžích a členstvím ve sportovních organizacích. Vrcholový sport velmi úzce souvisí se sportem profesionálním a to v tom případě, kdy se pro jedince stal hlavním prostředkem obživy a odehrává se mimo sféru volného času. Rekreační sport již nebývá jednoznačně spojen se soutěžími a formální účastí (v tělovýchovné jednotě, sportovním klubu), ale může být provozován individuálně bez vazby na organizaci a to s cílem zrekreovat se.

Slovo rekreace je odvozené z latinského slova “recreate“. Create značí tvořit, předpona re dává tomuto slovu význam opakování, opětovného vytvoření. V přeneseném slova smyslu značí recreate obnovit, osvěžit.

Rekreace pohybem neboli pohybová rekreace má řadu podob a pohyb zde představuje výrazný prvek. Mezi rekreační pohybové aktivity jsou řazeny již zmíněné aktivity sportovní a dále aktivity volného času stojící mimo sport (kynologie, myslivost, ochrana přírody). V každé formě je pohybová aktivita ve větší či menší míře obsažena. Pohyb může být prostředkem pro uspokojování jiných zájmů.

Pohybová rekreace je taková forma rekreace, při níž je pohyb součástí svobodně zvolených a prováděných činností (Serbus, 1981) a které mají současně i svou emocionální a mentální komponentu. Je to pohybová činnost od mírné po vysokou intenzitu fyzického zatížení, kombinovaná s činnostmi mentálními a emocionálními.

K těmto pojmům se řadí ještě tzv. masový sport, jehož cílem je nabídnout co největšímu počtu lidí příležitost ke sportování včetně případné účasti v soutěžích spíše jednorázového charakteru a bez ohledu na úroveň výkonnosti. (Slepičková, 2000)

2.3 Sport jako zájmová činnost dětí ve volném čase

Zájmové činnosti sportovního zaměření přispívají k fyzické zdatnosti a psychické odolnosti. Pravidelné provádění některé z těchto činností pomáhá řešit problém klesající tělesné zdatnosti dětí. Přiměřená aktivita je podmínkou zdravého vývoje. Možnost poznávat různé druhy sportu podněcuje děti k jejich aktivnímu provozování a ve značné míře tak přispívá i k tomu, aby se pohyb stal v dospělosti nezbytnou potřebou.

Oblast tělovýchovy je pro děti přitažlivá a ze zdravotního hlediska potřebná. Pro všeobecný rozvoj pohybových schopností je nutná všestrannost. Činnost by proto měla být zaměřena na vybrané prvky z atletiky, gymnastiky, sportovních her, turistiky a podle místních podmínek na plavání, bruslení, lyžování nebo jiné sporty. Populární a výchovně významné jsou netradiční druhy sportů, např. frisbee, aikido, lakros, taekwondo, florbal, squash, ricochet.

Důležitost se přikládá zejména činnostem, které je možno konat v přírodě. Těmto požadavkům velmi dobře vyhovuje turistika, která poskytuje i mnoho možností k plnění specifických úkolů všech výchovných složek. Některé činnosti se mohou úspěšně vykonávat pouze ve spolupráci se zájmovými a sportovními organizacemi, občanskými sdruženími apod. (Pávková a kol., 2002)

Okruhy sportovních, tělovýchovných a turistických zájmových činností:

- kondiční cvičení s náčiním i bez náčiní, případně s hudbou;
- průpravná a zdravotní cvičení;
- rytmická gymnastika a tance;
- akrobacie;
- atletika;
- sportovní hry (volejbal, florbal, basketbal, fotbal, nohejbal);
- netradiční sporty (korfbal, squash, ricochet, frisbee);
- drobné pohybové hry;
- sezonní sporty a zábavy;

Zimní sportovní činnosti:

- *bruslení;*
- *hry na sněhu;*
- *koulování;*
- *sáňkování, bobování;*

- *lyžování;*
- *procházky.*

Letní sportovní činnosti:

- *jízda na koni;*
 - *plavání, hry ve vodě;*
 - *jízda na kanoi;*
 - *chytání ryb;*
 - *práce v domácnosti, na zahradě;*
 - *pouštění draků;*
 - *in-line bruslení;*
 - *golf;*
 - *hraní kuliček.*
- pěší turistika, vodní turistika, cykloturistika;
 - seznamování s životem a úspěchy známých sportovců;
 - návštěvy a sledování sportovních soutěží;
 - branné sporty.

Pro rozvoj zájmové činnosti žáků je třeba budovat ucelenou soustavu příležitostí k rozvíjení zájmů. Při vytváření této soustavy není hlavním ukazatelem množství nabídky zájmových činností, popř. útvarů, ale jejich kvalita, skladba, výběr a obsah, který má odpovídat nejnovějším výsledkům vědy, potřebám jedince i společenského rozvoje a možnostem místním. (Pávková a kol., 2002)

2.4 Prostory a vybavení pro sportovní a rekreační činnost dětí a mládeže

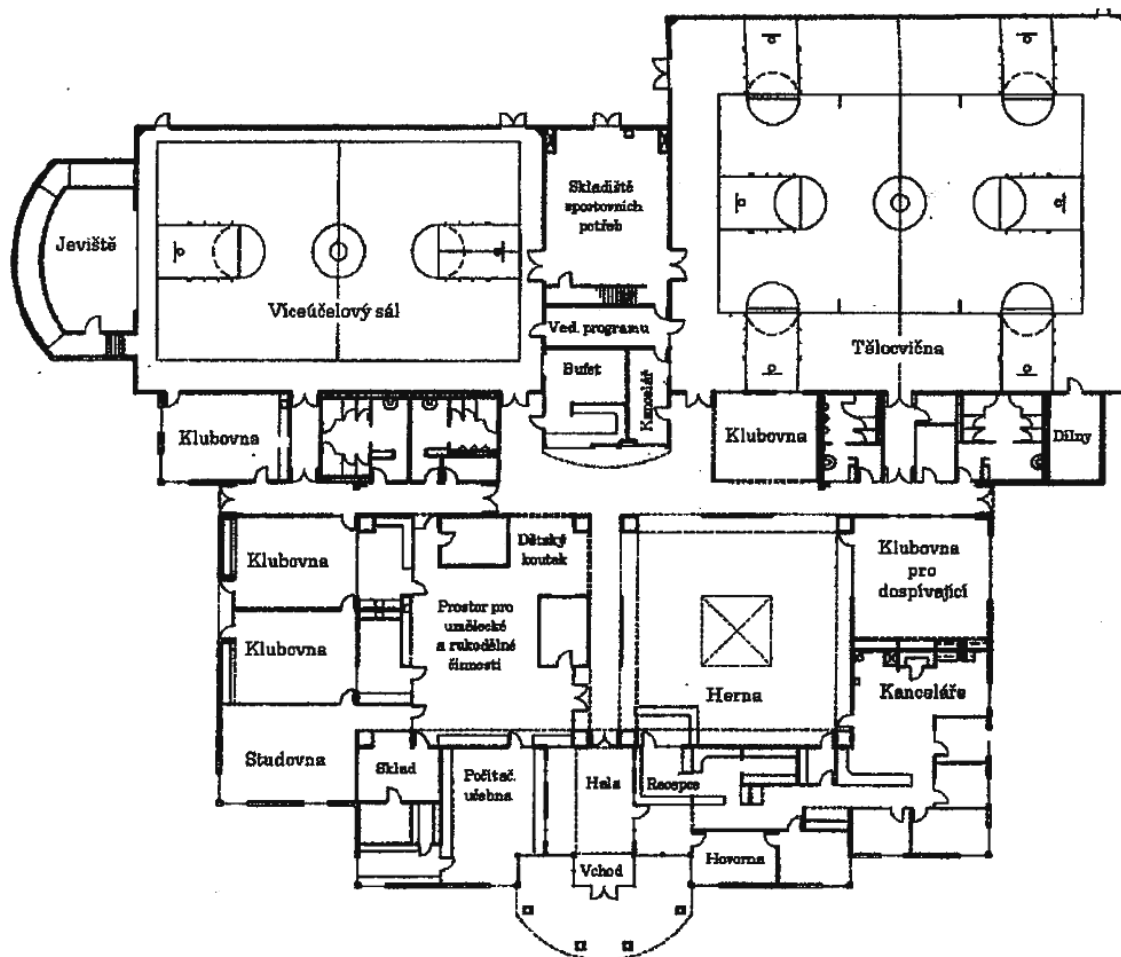
K základnímu materiálnímu a prostorovému vybavení, které by školy a výchovná zařízení měly mít ve svém bezprostředním okolí, patří areály hřišť (tj. nikoli jedno hřiště, ale soustava hřišť) s příslušným vybavením a úpravou terénu pro sportovní a rekreační činnost. Školy by měly mít možnost pro tyto účely využívat i veřejná hřiště, lesoparky, sadové prostory a travnaté plochy v širším okolí místa školy.

Početným typem hřišť u nás jsou plochá sportovní hřiště pro míčové hry, eventuálně lehkootletické disciplíny. Vybavením odpovídají starším žákům, mládeži a dospělým, jimž vyhovuje soutěžení v relativně stálých týmech.

Pro děti středního školního věku a vlastně pro všechny žáky základních škol, prozatím není vybudovaná síť hřišť, která by odpovídala jejich potřebám. V tomto věkovém období se projevuje potřeba rušné hry a zábavy ve volně utvářených proměnlivých skupinách, jež spojuje zájem, záliby, sympatie apod. Rozvíjí se fantazie, roste touha po prožívání dobrodružství, uplatňuje se potřeba fyzického pohybu. V zahraničí jsou běžné terénní typy hřišť pro dobrodružné hry, jež se u nás teprve někde objevují. Jde o hřiště, která využívají prvků přirozené přírody nebo ji napodobují. Mají nerovný terén s kopečky, prohlubeninami, stromy, na které se může lézt, křovinami, balvany, vodou apod. Zvlněný terén a porost skýtají různé možnosti pro tvořivou hru, pro prožívání dobrodružství.

Pro účely škol a výchovných zařízení by byl nejvhodnější hřišťový areál, který by kombinoval všechny typy hřišť s přihlédnutím k tomu, že každá věková skupina dětí a mládeže má z hlediska hry, zábavy, sportovních zájmů a rekreace své vlastní potřeby a požadavky vyplývající ze zákonitosti fyzického, psychického a sociálního zrání.

Opomíjenou otázkou bývá stanovení zodpovědnosti školského subjektu za bezpečnost na volně přístupných hřištích v jeho areálu. (Pávková a kol., 2002)

Obr. č. 1. Projekt střediska volného času USA (Pávková a kol, 2002)

3. Instituce a zařízení volnočasových aktivit

Zařízení pro zájmové vzdělávání a výchovná a ubytovací zařízení jsou součástí vzdělávací soustavy, jsou zapsána do rejstříku škol a školských zařízení a vytvářejí si vlastní školní vzdělávací program. (Hájek aj., 2011)

Do školského zařízení pro zájmové vzdělávání (vyhláška č. 74/2005 SB., o zájmovém vzdělávání) jsou zahrnuta:

- střediska volného času,
- školní družiny a školní kluby.

Mezi ubytovací a výchovná zařízení (vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských, výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních, ve znění pozdějších předpisů) patří:

- domovy mládeže,
- internáty,

- *školy v přírodě.*

3.1 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

Školní družiny (ŠD)

Zpravidla jsou v základních školách, jsou určeny především žákům I. stupně základní školy, zákonní zástupci žáků přihlašují své děti k pravidelné docházce, základní jednotkou je oddělení. (Hájek aj., 2010)

ŠD je v provozu ve dnech školního vyučování a o prázdninách, po projednání se zřizovatelem může ředitel přerušit její činnost o prázdninách. Pokud je v místě více ŠD, lze po dohodě s obcí určit, která z nich bude v provozu o školních prázdninách.

- *Příležitostné aktivity* – jsou zde chápány jako akce určené pro rodiče či širší veřejnost (slavnosti, sportovní dny, karnevaly, besídky, veřejně přístupné výstavy prací)
- *Spontánní aktivity* – jsou např. organizované hry v ranní družině před začátkem vyučování či při tzv. koncové družině po pobytu venku nebo volná činnost žáků oddělení při pobytu venku na hřišti či v parku.

Družina umožňuje účastníkům odpočinkové činnosti a přípravu na vyučování.

Odpočinkové činnosti mají odstranit únavu, plní psychohygienické poslání. V širším pojetí odpočinkové činnosti slouží také k regeneraci sil, převažuje v nich aktivní odpočinek s prvky organizovaných zájmových aktivit. Aktivním odpočinkem je i pobyt venku jako organizovaná nebo spontánní činnost. Mezi odpočinkové činnosti řadíme také různé zájmové aktivity, jež rozvíjejí osobnost dítěte. Umožňují dětem seberealizaci, další poznávání a rozvoj dovedností. Při zájmových činnostech dominuje vlastní aktivita dětí, která jim přináší radost a uspokojování.

Příprava žáků na vyučování již není povinně zařazována do denního režimu jako závazný ukazatel. ŠD podle svého poslání žákům přípravu na vyučování umožňuje. Je vymezena jako jedna z alternativních činností a může zahrnovat okruh aktivit související s plněním školních povinností:

- vypracovávání písemných domácích úkolů;
- zábavné procvičování učiva formou didaktických her (včetně řešení problémů), ověřování a upevňování školních poznatků v praxi, nacházení souvislostí mezi jednotlivými získanými poznatky při vycházkách, exkurzích a dalších činnostech;

- získávání dalších doplňujících poznatků v praxi a při praktických činnostech, při průběžné činnosti ŠD při vycházkách, poslechových činnostech, četbě, práci s počítačem.

Pro přípravu na vyučování družina využívá svých specifických forem práce – rozšiřování a prohlubování poznatků, pozorování na vycházkách a exkurzích, seznamování s různými prostředím a besedování s pracovníky v nich, experimentování, námětové hry, didaktické hry k procvičování poznatků, organizovaná, ale i spontánní práce s různými informačními zdroji (encyklopedie, periodika, internet).

K žákům u nichž je vypracovávání písemných úkolů v družině žádoucí, patří především jedinci z méně podnětných prostředí, kteří nemají doma na tuto činnost odpovídající podmínky, žáci sociálně znevýhodnění. Písemná příprava na vyučování jim pomůže zlepšit učební výsledky včetně klasifikace, a tím následně i omezovat jejich sociální okluzi (vyloučení), často vyplývající z nedostatečného prospěchu a rezignace na jeho zlepšení. Další skupina žáků narůstá s omezováním málotřídních škol a zvyšováním počtu dojíždějících – jsou to žáci, jejichž spoje jsou často problematické a u nichž není záruka, že po návratu domů budou mít na domácí úkoly dostatek času.

V žádném případě vychovatelka nesupluje roli učitelky. ŠD nelze zaměňovat za doučovací kroužek. Pokud by vychovatelka „doučovala“ část žáků, bylo by to na úkor ostatních, a tím i kvality výchovné práce, a tato činnost by se také míjela s posláním družiny.

ŠD může organizovat i zájmové útvary, příležitostné akce, jichž se mohou zúčastňovat i žáci nepřihlášení k pravidelné docházce. Činnost je poskytována za úplatu, její výši stanovuje ředitel. Základní formou činnosti v ŠD je hra, která přináší kladné emoce a zážitky. (Hájek aj., 2011)

Školní kluby (ŠK)

Pracují v základní škole, jsou určeny žákům II. stupně. Základem činnosti jsou zájmové aktivity v zájmových útvarech, nebo spontánní činnosti ve vlastních prostorách nebo užívaných prostorách školy.

ŠK a ŠD mohou tvořit jeden organizační celek a mohou organizovat společné činnosti. Žáci se mohou přihlásit k pravidelné docházce, nebo jen do některých kroužků. Pravidelná účast na činnosti není pro žáky závazná, z provozních důvodů mohou být zařazováni i žáci prvního stupně ZŠ. ŠK je otevřen každý den školního vyučování pro všechny přihlášené

žáky. Omezovat činnosti ŠK jen na sociální službu – dozor nad žáky – mezi dopoledním a odpoledním vyučováním neodpovídá poslání tohoto zařízení. V obcích, kde není zřízeno středisko volného času dětí a mládeže, může klub přebírat jeho funkci.

Střediska volného času (domy dětí a mládeže, stanice zájmových činností)

Jsou určena dětem, žákům, studentům, pedagogickým pracovníkům a případně dalším zájemcům. Nabízejí zájmové útvary, příležitostné akce, táborové aktivity, osvětovou poradenskou činnost, prostory pro spontánní aktivity a práci s talenty. (Hájek aj., 2010)

Formy zájmového vzdělávání (stanoveny vyhláškou MŠMT ČR z roku 1992 č. 432/1992 Sb., o střediscích pro volný čas dětí a mládeže):

- **zájmová činnost příležitostná** – patří sem např. místní soutěže a turnaje, přehlídky, výlety, exkurze, divadelní představení, cykly přednášek;
- **pravidelná zájmová činnost** – kroužek, klub, oddíl, kurz;
- **táborová činnost** – organizovaná činnost s dětmi a mládeží, dělíme na pobytové, putovní, hvězdicové;
- **osvětová činnost** – pomoc poskytovaná formou seminářů, školení, přednášek, vzorových akcí, kurzů, vydáváním metodických materiálů, podílem na zpracovávání projektů apod.;
- **individuální práce s účastníky vedoucí k rozvoji nadání** – vytváření speciálních zájmových útvarů pro talentované jedince, individuální práce s dětmi mimo zájmové útvary (konzultace), zadávání a řešení tematických úkolů, individuální či skupinové konzultace, odborná soustředění, specializovaná nabídka spontánních aktivit;
- **nabídka otevřených spontánních aktivit** – může být např. při akcích jiných pořadatelů (stánky zájmových činností SVC při různých slavnostech), nabídka pro talentované děti a mládež s vyhraněnými zájmy, např. zpřístupnění laboratoře, ateliéry, chovatelská pracoviště, počítačové a další odborné pracovny;
- **organizace soutěží a přehlídek vyhlašovaných MŠMT ČR nebo ve spolupráci s MŠMT ČR** – organizace kol postupových soutěží či přehlídek, propagace, zabezpečení vlastního průběhu, vyhodnocení soutěže, zveřejnění výsledků. (Hájek aj., 2011, str. 144)

3.2 Školská výchovná a ubytovací zařízení

Tato zařízení zajišťují žákům a studentům vzdělávání, sportovní a další zájmové činnosti v době mimo vyučování, celodenní výchovu, stravování a ubytování.

Do těchto zařízení patří:

- *domovy mládeže;*
- *internáty;*
- *školy v přírodě.*

Domovy mládeže (DM)

Jsou určeny žákům středních škol a studentům vyšších odborných škol, poskytují ubytování, výchovnou péči, stravování. Vedou je k účelnému využívání volného času. Základní jednotkou jsou výchovné skupiny.

V DM žáci vykonávají přípravu na vyučování. Ta je v denním režimu zpravidla označena jako doba studijního klidu a nemá být rušena jinými činnostmi, hlasitou hudbou apod. Míra přípravy na vyučování se stanovuje podle místních podmínek, studijní náročnosti, osobní odpovědnosti a vyspělosti žáků, popř. se střídá teoretická výuka a praxe. Podle místních podmínek se také stanovuje, kde příprava probíhá, zda ve společné klubovně, učebně nebo individuálně v pokojích. Role vychovatele při přípravě na vyučování může mít několik rovin. Časté je pouhé zajišťování dozoru při studijním klidu nebo přezkoušení memorované látky podle sešitu žáka či učebnice. Na základě odbornosti, může vychovatel vysvětlit případné nejasnosti a vystupuje v roli konzultanta. (Hájek aj., 2011)

Internáty

Jsou určeny pro děti a žáky se zdravotním postižením a navazují na činnost škol pro ně zřízených.

Školy v přírodě.

3.3 Školská zařízení pro ústavní a ochranou výchovu

Mezi tato zařízení patří:

- *diagnostické ústavy;*
- *dětské domovy;*
- *domovy se školou;*
- *výchovné ústavy.*

Ústavní výchova je nařizována soudem, pokud rodina neplní své funkce a vývoj dítěte je ohrožen. Ochranná výchova je soudem ukládána pro závažné poruchy chování. Předběžné opatření působí okamžitě, pokud se dítě ocitne bez náležité péče nebo je vážně ohroženo. (Hájek aj., 2011)

Diagnostický ústav

Diagnostický ústav je určen dětem, které ze závažných důvodů nemohou vyrůstat v rodině. Plní se zde úkoly diagnostické, sociální, výchovně-vzdělávací, terapeutické, organizační a zdravotní. Na základě stanovené diagnózy rozhoduje ústav o umístění dítěte v rodině nebo v příslušném zařízení (dětský domov, domov se školou nebo výchovný ústav). Pobyt dítěte v diagnostickém ústavu trvá zpravidla 8 týdnů. Základní organizační jednotkou je výchovná skupina o počtu 4-6 dětí.

Dětské domovy

Dětské domovy zajišťují výchovu a sociální péči dětem od 3 do 18 let (popř. do ukončení přípravy na povolání, nejdéle však do 26 let), které nemohou být ze závažných důvodů vychovávány ve vlastní rodině (dysfunkce či afunkce rodiny), a u nichž ještě nedošlo k závažným poruchám chování vlivem zanedbání výchovy. Rodinná skupina je zde základní organizační jednotkou. Děti jsou rozděleny podle pohlaví a věku. Děti s dalším postižením (smyslovým, tělesným) mohou být do skupiny zařazovány, avšak je zapotřebí vypracovat zvláštní program, který by důsledky jejich oslabení zmírňoval. Způsobem každodenního života se skupina přibližuje provozu a soužití v běžné rodině. Rodinnou skupinu tvoří přibližně 6 až 8 dětí. Počet dětí se řídí podmínkami dětského domova.

Dětské domovy se školou

Dětské domovy se školou zajišťují většinou péči o děti se závažnými poruchami chování, mentální retardací nebo duševními poruchami, nejčastěji ve věku povinné školní docházky. Jedná se o děti s uloženou ochranou výchovou nebo nařízenou ústavní výchovou. Do tohoto typu zařízení mohou být umisťovány děti od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Rodinou skupinu tvoří 5-8 dětí.

Výchovné ústavy

Pečují o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování. Výjimečně může být umístěno i dítě starší 12 let. Zajišťují výchovně-léčebnou péči pomocí speciálně pedagogických a psychologických metod. Výchovná práce je značně náročná. Prostředí ve

výchovných ústavech je více uzavřené oproti dětským domovům. Součástí ústavu může být základní škola, speciální škola, odborné učiliště, střední odborné učiliště nebo střední škola. Činnosti probíhají přímo v ústavu. Zapojení svěřenců mimo zařízení závisí na výsledcích resocializace a reedukace (znovu začlenění jedince do společnosti).

Práce pedagogů

Úspěchy či selhání nezávisejí jen na profesionalitě pedagogických pracovníků, ale především na vztazích k dětem, které jsou jim do péče svěřeny. Pracovníci se setkávají s širokým okruhem klientů a rozmanitými výchovnými problémy.

Je důležité poskytnout dětem prostor pro odpočinek, rekreaci, přiměřenou zábavu a zejména rozvoj žádoucích zájmů. Důležitá a velmi náročná oblast sebe obslužných návyků ve vztahu k osobní hygieně, péče osobní věci, osvojování dovedností nezbytných pro samostatný život. Zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu nemohou zcela nahradit rodinné prostředí. Snaží se však co nejvíce přiblížit podmínkám rodinné výchovy. Prostory, kde děti žijí, se podobají běžnému vybavení bytů. Výchovné skupiny jsou malé, většinou heretogenní z hlediska věku a pohlaví. Pedagogickou práci vykonávají vychovatelé. Požaduje se zákonem stanovená pedagogická kvalifikace nejen v oblasti vychovatelství, ale i v oblasti speciální pedagogiky. (Hájek aj., 2011)

3.4 Nestátní neziskové organizace (NNO)

Mezi další zařízení pracující s dětmi a mládeží patří **organizace dětí a mládeže a občanská sdružení**, která se věnují dětem a mládeži.

Řada organizací působící na území celé republiky:

- Junák - svaz skautů a skautek;
- Pionýr;
- Duha;
- Česká tábornická unie;
- Sokol;
- zájmová sdružení hasičů, rybářů apod.

Sdružení s místní působností:

- sdružení přátel škol a školských zařízení.

Nestátní neziskové organizace pracující s dětmi a mládeží představují kromě škol a školských zařízení důležitý prvek ve vytváření žádoucí nabídky pro aktivní využití volného

času dětí a mládeže. Svou činností významnou měrou doplňují a obohacují výchovně-vzdělávací činnost škol, školských zařízení a rodin. Umožňují dětem a mládeži rozvíjet přirozeným způsobem jejich schopnosti, dovednosti a talent a připravují je na budoucí život. (Hájek aj., 2011)

Na podporu NNO vypisuje MŠMT ČR dotované programy, které mají za cíl:

- podporu rozvoje nestátního neziskového sektoru v oblasti práce s dětmi a mládeží;
- podporu vytváření nabídky volnočasových aktivit pro organizované i neorganizované děti a mládež zajišťované NNO;
- podporu mimoškolních zájmových aktivit, participace a dobrovolné práce s dětmi a mládeží;
- rozvoj mobility a mezinárodní spolupráce mládeže;
- zvýšení odbornosti dobrovolných pracovníků NNO.

Nezastupitelnou roli ve vytváření společensky žádoucí nabídky aktivit volného času mají obce se samotnou působností, kterým zákon o sociálně-právní ochraně dětí ukládá „vytvářet předpoklady pro kulturní, sportovní, jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí“ a dalšími ustanoveními sleduje péči obce o ohrožené děti. Mají zejména sledovat využívání jejich volného času, nabízet jim programy pro využití volného času se zřetelem k zájmům dětí a jejich možnostem, spolupracovat se školami a dalšími subjekty. (Hájek aj., 2011, str. 153)

3.5 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (NZDM)

Tato zařízení mají především sociální poslání a jsou určena neorganizovaným dětem a mládeži, kteří se nacházejí v:

- **obtížné životní situaci** (narušené rodinné či vrstevnické vztahy, nízká sociální úroveň, problémy ve škole či v zaměstnání, zdravotní handicap),
- **jsou ohroženi sociálně patologickými jevy** (kriminalita, zneužívání návykových látek, násilí, diskriminace, záškoláctví, nezaměstnanost),
- **mají vyhraněný životní styl neakceptovatelný většinou společnosti** (ideologické skupiny, gangy).

Jako základní poslání je doprovázet tyto jedince v obtížných životních situacích a přispívat ke zlepšení kvality jejich života. Cílem je zlepšit kvalitu jejich života

předcházením či snížením sociálních rizik vyplývajících z jejich způsobu života, umožnit jim lépe se orientovat v sociálním prostředí, napomáhat při vytváření podmínek pro řešení nepříznivých sociálních situací. (Hájek aj., 2011)

Čtyři základní formy služeb:

- ***Volný vstup a pobyt v zařízení*** podle osobních potřeb klienta – může přijít a trávit zde volný čas, vykonávat osobní činnosti.
- ***Volnočasové aktivity*** – NZDM zajišťuje základní vybavení, asistuje klientům při volnočasových aktivitách. Je zde k dispozici základní technické vybavení pro trávení volného času. Jsou nabízeny i výjezdové akce. Programy jsou na bázi zážitkové pedagogiky.
- ***Sociální služby*** – zajišťuje sociální nabídku služeb, která je založena na kontaktní práci s klienty, situační intervenci a základním poradenství.
- ***Aktivity a činnosti zaměřené na prevenci*** – programy v oblasti prevence se zaměřením na snížení rizik sociálně patologických jevů (šikana, agresivita, užívání alkoholových i nealkoholových drog apod.) (Hájek aj., 2011)

III. Praktická část

Hypotézy:

1. Chlapci se více věnují sportovním aktivitám než dívky.
2. Nejvíce navštěvovaným sportem je florbal.
3. Na organizaci volného času dětí se z větší části podílejí rodiče.
4. Děti tráví svůj volný čas nejčastěji na počítači než jinými zájmovými činnostmi.

4. Výzkumný problém a cíl výzkumu

Hlavním cílem šetření je zmapovat současné problémy v oblasti naplňování a využívání volného času žáků osmých tříd základních škol. Ke splnění bylo nutné stanovit si 6 výzkumných otázek, které vyplývají z hlavního cíle šetření a zjišťují:

1. jakým způsobem děti tráví svůj volný čas;
2. do jaké míry se rodiče podílejí na organizaci jejich volného času;
3. zda a jakým sportovním aktivitám se děti věnují;
4. zda jsou naplňovány jejich potřeby a touhy v oblasti sportu;
5. kolik času denně děti věnují sportovním aktivitám;
6. jaké instituce pro volnočasové aktivity děti se vyskytují v jejich blízkosti.

5. Metodika výzkumu

Výzkumnou metodou bakalářské práce byl dotazník. Dotazník je standardizované interview v písemné podobě. Hlavní výhodou této metody je kvantita, širší využití a úspora času. Nevýhod má ovšem více, např. nelze klást doplňující otázky, nelze zkontrolovat, zda všichni otázkám rozuměli, a příprava je náročnější. Z tohoto důvodu jsou některé otázky doplněny o instrukce, které umožňují lepší pochopení při jejich zodpovídání.

Dotazník obsahuje úvodní dopis a 10 otázek. V úvodní části seznamuji respondenty s cílem a prosbou o spolupráci. Dále jsou zde sociodemografické údaje jako jméno, věk a pohlaví. Dotazník obsahuje uzavřené i otevřené otázky. U každé otevřené otázky jsou připravené linky na vepsání odpovědi, uzavřené otázky nabízejí alternativní odpovědi.

V září byly dotazníky připravené a já jsem začala vyhledávat základní školy. Vybírala jsem si také podle lokality. Zaměřila jsem se na školy jak na vesnici, tak i ve městě, aby výsledky zahrnovaly celou oblast Táborska. Kontakt na školy jsem objevila na internetu. Prostřednictvím elektronické pošty jsem oslovila 3 základní školy. Spolupráci přijaly

všechny školy. Získaná data z vyplněných dotazníků byla zpracována v průběhu roku 2013/2014.

6. Výsledky dotazníkového šetření

Výzkum byl realizován během zimního semestru 2013. Z počtu 120 rozdaných dotazníků, se navrátilo 97 správně vyplněných. Výzkumný soubor tedy tvoří 97 dotazovaných žáků ve věku 13 až 15 let. Distribuce dotazníků byla provedena pomocí ředitelů na základních školách v různých oblastech Táborska. Do výzkumu se zapojilo pět tříd ze tří Základních škol.

Z hlediska stáří, se výzkumu účastnili žáci nejčastěji ve věku 13 a 14 let. Tabulka č. 1 a graf č. 1 níže znázorňuje rozdělení dle věku.

Tabulka č. 1: Věkové kategorie dětí

Věk	Počet	%
13 let	41	42%
14 let	52	54%
15 let	4	4%

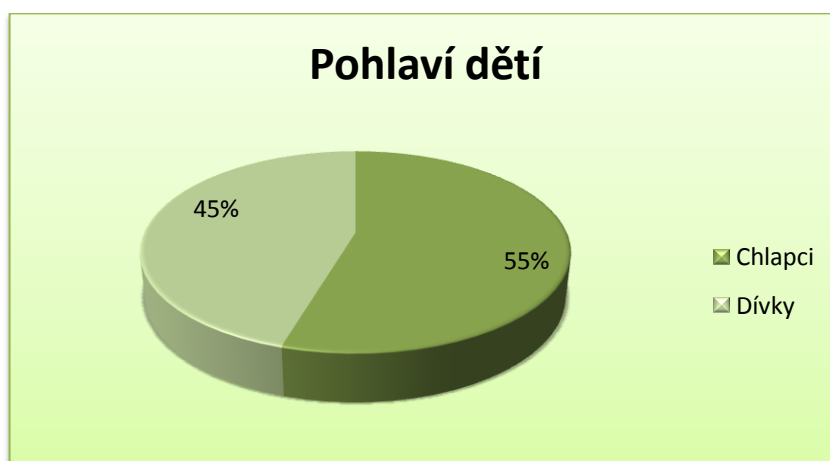

Graf č. 1: Věkové kategorie dětí

Z následující tabulky je zřejmé, že se celého výzkumu zúčastnilo 53 chlapců a 44 dívek.

Tabulka č. 2: Pohlaví dětí

Pohlaví:	Počet	%
Chlapci	53	55%
Dívky	44	45%

Graf č. 2: Pohlaví dětí

Otázka č. 1.: Jak nejčastěji dítě tráví svůj volný čas?

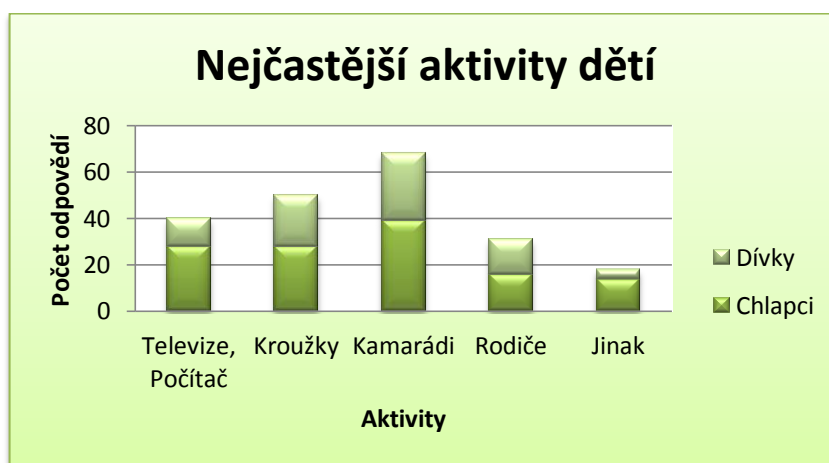
U této otázky bylo možné vybrat více než jednu možnost. Označena byla nejčastěji odpověď v pořadí třetí. Nejvíce žáků tedy tráví svůj volný čas s kamarády. Uvedlo tak 68 respondentů. Z toho bylo 29 dívek a 39 chlapců.

Na druhém místě byl zvolen kroužek. Uvedlo jej 50 respondentů. Z toho 22 dívek a 28 chlapců. Stejný počet chlapců uvedlo i sledování televize/práce na počítači.

U dívek jsou na třetím místě aktivity s rodiči (15 respondentů) a až na čtvrtém místě sledování televize (12 respondentů). Nejméně chlapců tráví svůj volný čas s rodiči. (16 respondentů)

Tab. č. 3: Nejčastější aktivity dětí

Aktivity:	Dívky	Chlapci	Celkový Počet	%
Televize, počítač	12	28	40	19%
Kroužky	22	28	50	24%
Aktivity s kamarády	29	39	68	33%
Aktivity s rodiči	15	16	31	15%
Jinak než	4	14	18	9%

Graf č. 3: Nejčastější aktivity dětí

Odpovědi byly doplněny otázkou „Jak“? Na nadepsaných linkách se objevily následující odpovědi.

S kamarády tráví svůj čas 68 dětí. Mezi nejčastější činnost prováděnou s kamarády je pobývání venku. Tuto činnost uvedlo 24 dívek a 18 chlapců, celkem 42 respondentů. Dále pak jízda na kole (10 respondentů), fotbal (7 respondentů) a posilovna (3 respondenti). Po jednom uváděli respondenti BMX, basketbal, brigádu nebo jízdu na koloběžce.

Kroužkům se věnuje 50 respondentů. K nejnavštěvovanějším kroužkům patří fotbal. Navštěvuje ho celkem 17 dětí, z toho dokonce 5 dívek. Mezi další oblíbené kroužky patří volejbal, stolní tenis, florbal, basketball, atletika, orientální tance, výtvarný kroužek a zumba.

Třetí nejpočetnější aktivitou je sledování televize a hraní na počítači. Zvolilo ji 40 respondentů.

S rodiči, tráví nejčastěji svůj volný čas 31 respondentů. Nejčastěji jde o výlety (10 respondentů), povídání si (7 respondentů), práce na zahradě a doma (5 respondentů), dále procházky, společenské hry a společné sledování televize.

18 respondentů uvedlo, že tráví volný čas jinak než z nabízených možností. Mezi odpověďmi se vyskytlo např. venčení psa, chytání ryb, poslech hudby, učení a čas trávený s prarodiči a příbuznými.

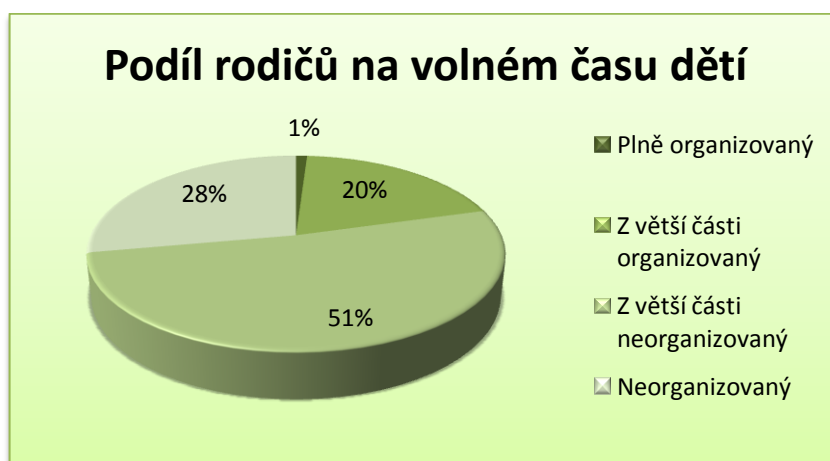
Otázka č. 2: Do jaké míry se rodiče podílejí na organizaci volného času svých dětí?

U této otázky se vybíralo ze čtyř možností. 50 respondentů má svůj volný čas z větší části neorganizovaný. Uvedlo tak 21 dívek a 29 chlapců.

Čas plně neorganizovaný má 27 respondentů, z toho 14 dívek a 13 chlapců. Z větší části organizovaný čas má celkem 19 respondentů, 9 dívek a 10 chlapců. Pouze jeden respondent uvedl, že jeho volný čas mu plně organizují rodiče.

Tabulka č. 4: Podíl rodičů na organizaci volného času dětí

Volný čas:	Dívky	Chlapci	Počet	%
Plně organizovaný rodiči	0	1	1	1%
Z větší části organizovaný	9	10	19	20%
Z větší části neorganizovaný	21	29	50	51%
Plně neorganizovaný	14	13	27	28%
Celkem:	44	53	97	100%

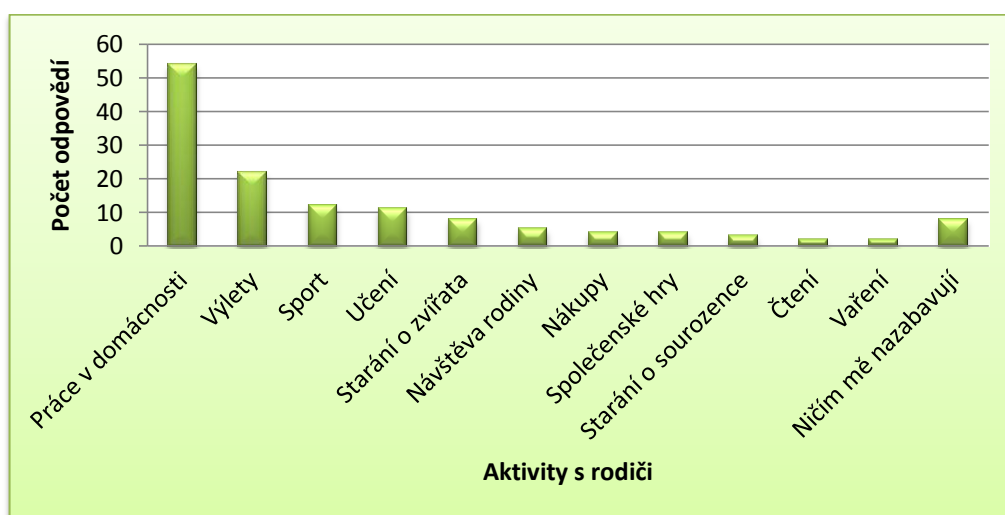
Graf č. 4: Podíl rodičů na organizaci volného času dětí

Otázka č. 3: Pokud rodiče organizují alespoň z části volný čas dětí, jakými činnostmi je zabavují?

Na tuto otázku odpovídali respondenti, kteří v předchozí otázce uvedli, že jejich čas je alespoň z nějaké části organizovaný rodiči. To znamená, že odpověď je od 70 respondentů. Počet respondentů a odpovědí se však nerovná. Respondenti uváděli více činností, kterými je rodiče zabavují. Mezi nejčtenější odpověď patří práce v domácnosti (54 respondentů). Dále pak výlety, sport a učení. Celkem 8 respondentů uvedlo, že je rodiče ničím nezabavují. Další aktivity jako oslavy narozenin a sledování filmu se vyskytly v odpovědi pouze jednou a do grafu nebyly zaneseny.

Tabulka č. 5: Činnosti, kterými rodiče zabavují své děti

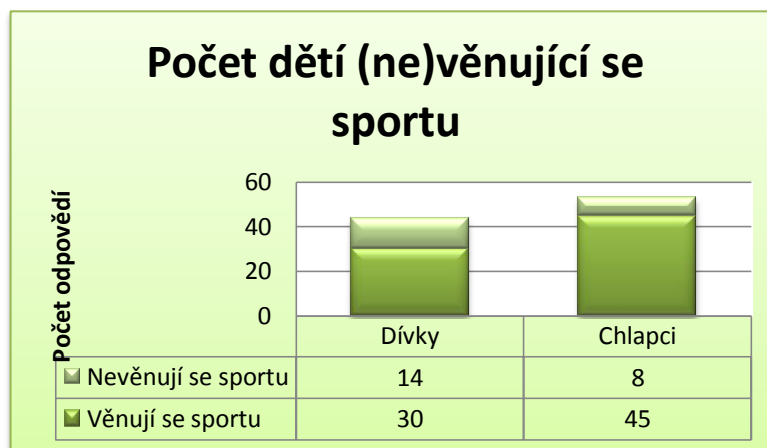
Činnosti:	Počet odpovědí		
Práce v domácnosti	54	Společenské hry	4
Výlety	22	Starání o sourozence	3
Sport	12	Čtení	2
Učení	11	Vaření	2
Starání o zvířata	8	Sledování filmu	1
Návštěva rodiny	5	Oslavy narozenin	1
Nákupy	4	Ničím mě nezabavují	8

Graf č. 5: Činnosti, kterými rodiče zabavují své děti

Otázka č. 4: Věnují se děti sportu? Pokud ano, jakému? Pokud nesportují, jaké aktivitě se nejvíce věnují?

Sportu se z celkového počtu, věnuje 75 dětí. Což připadá na 77%. Z hlediska pohlaví se sportu věnuje 30 dívek a 45 chlapců.

Graf č. 6: Počet dětí ne/věnující se sportu

Odpovědi byly doplněny otázkou „Jakému sportu se děti věnují“? Některé děti se věnují i více sportům najednou. Tudíž odpovědi neodpovídají počtu respondentů. Na nadepsaných linkách se objevily následující odpovědi.

Nejvíce navštěvovaným sportem je fotbal. Uvedlo jej 23 respondentů, z toho dokonce 7 dívek. Mezi další oblíbené patří cyklistika, florbal, atletika, volejbal nebo airsoft. Sporty jsou opravdu různorodé. Mezi zajímavé určitě patří krasobruslení, rugby, geocaching, hasičský záchranný sbor nebo aikido.

Z hlediska rozdělení sportu na kolektivní a individuální se kolektivnímu sportu věnuje 39 respondentů a individuálnímu sportu 42 respondentů.

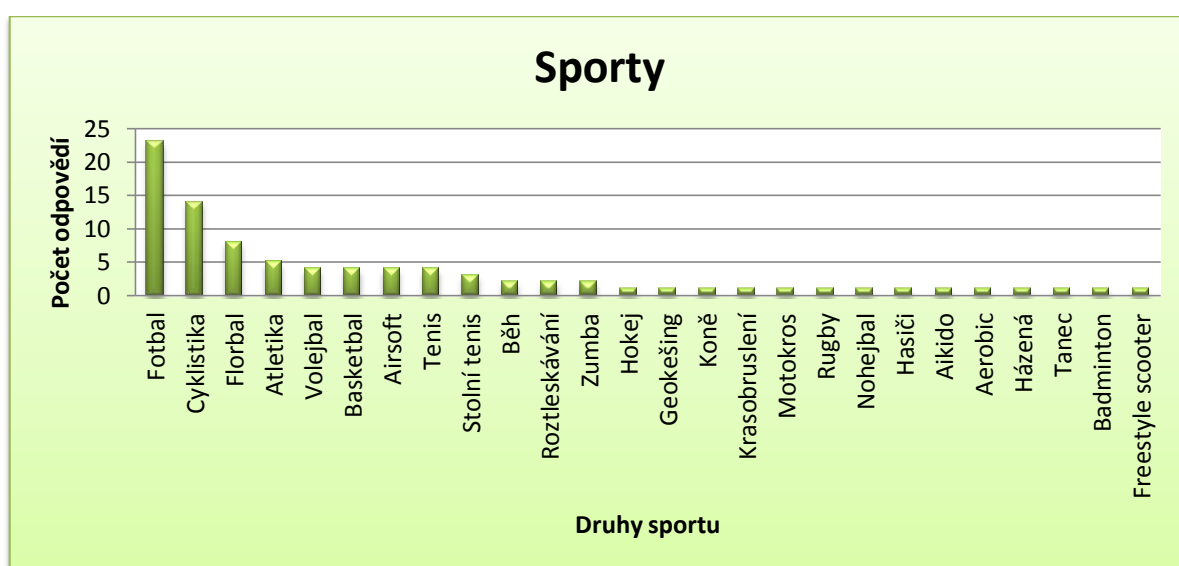
Zajímavý sport z výše uvedených je **freestyle scooter**. Jedná se o jízdu na koloběžce, při které se dělají různé triky. Další zajímavý sport je airsoft.

Airsoft je moderní druh vojenského sportu, ve kterém po sobě hráči střílejí malými lehkými plastově keramickými kuličkami ze zbraní, které vzhledem zpravidla napodobují zbraně reálné. Hraje se v mnoha pojetích od čistě sportovního po napodobování reálných vojenských jednotek včetně stejné výstroje a výcviku.¹

¹ Airsoft [online] [cit. 12. Března 2014]. Dostupné na [www: http://cs.wikipedia.org/wiki/Airsoft](http://cs.wikipedia.org/wiki/Airsoft)

Tabulka. č. 6: Sporty, kterým se děti věnují

Sporty:	Počet						
Fotbal	23	Tenis	4	Koně	1	Aerobic	1
Cyklistika	14	Stolní tenis	3	Krasobruslení	1	Házená	1
Florbal	8	Běh	2	Motokros	1	Tanec	1
Atletika	5	Roztleskávání	2	Rugby	1	Badminton	1
Volejbal	4	Zumba	2	Nohejbal	1	Freestylescooter	1
Basketbal	4	Hokej	1	Hasiči	1	Celkem	89
Airsoft	4	Geocaching	1	Aikido	1		

Graf č. 7: Sporty, kterým se děti věnují

Geocaching je hra na pomezí sportu a turistiky, která spočívá v použití navigačního systému GPS při hledání skryté schránky nazývané cache (v češtině keš), o níž jsou známy zeměpisné souřadnice. Při hledání se používají turistické přijímače GPS. Člověk zabývající se geocachingem bývá označován geocacher, česky geokačer. Po objevení cache, zapsání se do logbooku a případné výměně obsahu, ji nálezce opět uschová a zamaskuje.

Jednou ze základních myšlenek geocachingu, je umístování keší na místech, která jsou něčím zajímavá, a přesto nejsou turisticky navštěvovaná. V popisu cache jsou pak uvedeny informace o místě s jeho zvláštnostmi a zajímavostmi. Cache se ale umísťují i do zajímavých míst velmi frekventovaných. V některých případech je zajímavým právě úkol, který je s nalezením cache spojen.²

² Geocaching [online] [cit. 12. března 2014]. Dostupné na [www: http://cs.wikipedia.org/wiki/Geocaching](http://cs.wikipedia.org/wiki/Geocaching)

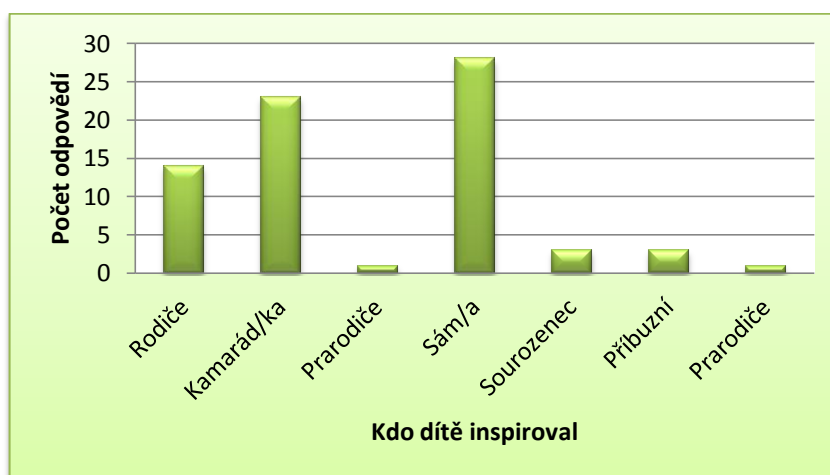
Ostatních 22 respondentů uvedlo aktivity, kterým se nejčastěji věnují. Mezi odpověďmi, se objevilo: čtení, malování, hra na hudební nástroj, rybaření, hra na počítači, básně, zemědělské stroje, motorky nebo fotografování.

Otázka č. 5: Kdo dítě k tomuto sportu přivedl?

Na tuto otázku odpovídali pouze děti, které se nějakému sportu věnují. Tudiž svou odpověď uvedlo 75 dětí. Nejčastěji si sport vybíraly samy nebo společně s kamarádem. Některé děti přivedli ke sportu sourozenci, třídní učitelka či dokonce prarodiče.

Tabulka. č. 7: Kdo dítě ke sportu přivedl

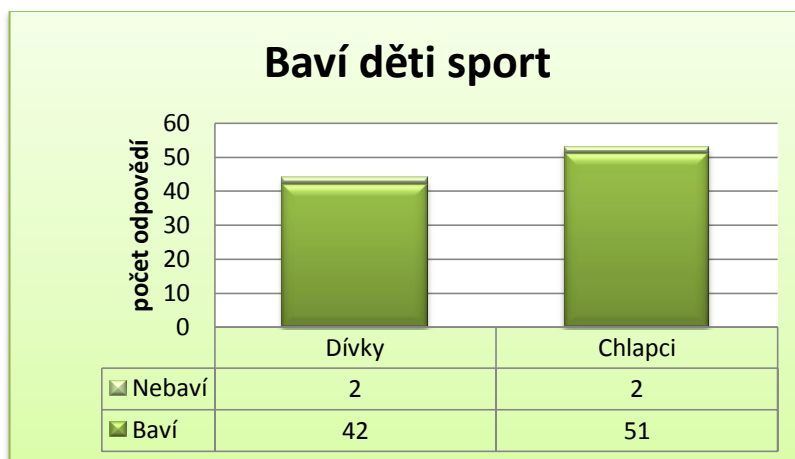
	Počet	%
Rodiče	14	19%
Kamarád/ka	23	31%
Prarodiče	1	1%
Sám	28	37%
Paní učitelka	3	4%
Sourozenec	3	4%
Příbuzní	3	4%
Celkem:	75	100%

Graf. č. 8: Kdo dítě ke sportu přivedl

Otázka č. 6: Zda sport nebo aktivita, kterou děti provozují, je baví?

Z celkového počtu respondentů 93 dětí uvedlo, že je sport nebo aktivita, kterou provozují, baví a jsou s ní spokojeni. Z hlediska pohlaví baví 42 dívek a 51 chlapců. Což tvoří 96%. Pouze 4 respondenti uvedli, že nejsou spokojeni.

Graf. č. 9: Baví děti sport

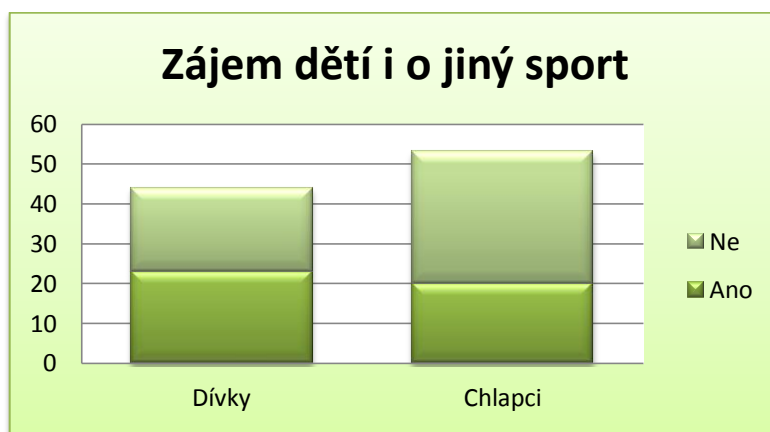
Otázka č. 7: Je nějaký sport, který by děti rády navštěvovaly? Pokud ano, proč se mu nevěnují?

Z tabulky je patrné že, 54% respondentů nemá zájem navštěvovat jiný sport. Vyhovuje jim sport, který dělají. I přes to, že v předchozí otázce, kde respondenti uvedli, že sport který dělají, je baví, se našlo 46% respondentů, kteří by chtěli zkusit i něco jiného.

Nejpočetnější druh sportu, který zvolilo 8 respondentů je hokej. Z toho byly dokonce dvě dívky. Florbal uvedlo 6 respondentů. Zájem je i o tanec, atletiku nebo sebeobranu. Mezi neobvyklé sporty, které by děti rády navštěvovaly, patří parašutismus, americký fotbal nebo dívčí fotbal. Mezi dalšími uváděnými sporty jsou pilates, jóga, volejbal či házená.

Tabulka. č. 8: Zájem dětí o jiný sport

Odpověď:	Dívky	Chlapci	Celkem	%
Ano	23	20	43	46%
Ne	21	33	54	54%

Graf. č. 10: Zájem dětí o jiný sport

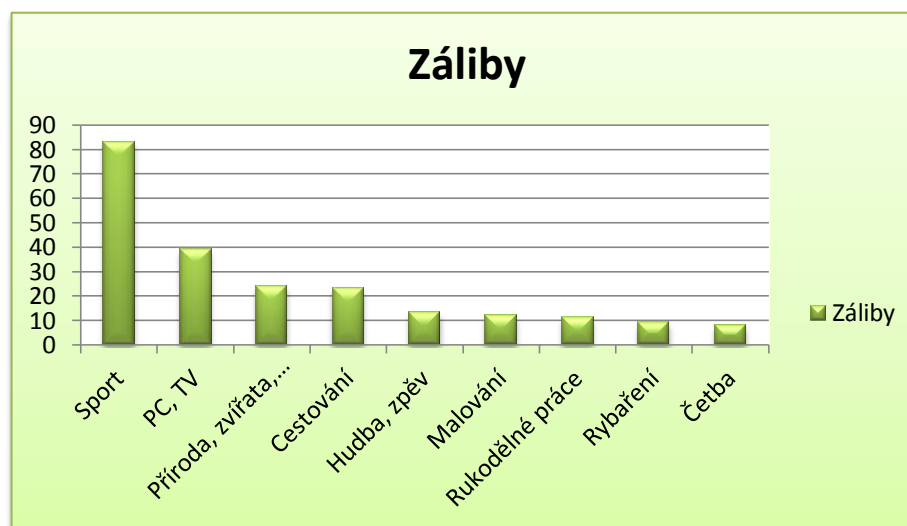
Nejčastější odpověď, proč se děti sportu nevěnují, je, že by neměly čas na učení (9 respondentů). Stejný počet respondentů uvedl, že jim stačí jeden sportovní kroužek. Finanční důvody uvedlo 8 respondentů. Dalším důvodem bylo, že se sport nevyskytuje v okolí a museli by daleko dojíždět (7 respondentů). Někteří uvedli, že sport, který by rádi dělali, je nebezpečný a rodiče jim ho neschvalují (3 respondenti). Dále pak nechtějí chodit bez kamarádů (3 respondenti), nebo nejsou vhodné podmínky, např. se v blízkosti nevyskytuje krytý bazén (2 respondenti), nebo některé tréninky se konají příliš pozdě večer (3 respondenti). Špatný zdravotní stav uvedli respondenti 2.

Otázka č. 8: Jaké jsou záliby nebo koníčky dětí?

Nejvíce dětí baví sportování, jmenovaly konkrétně kolo, fotbal, bruslení nebo jízdu na kanoi. Mezi nesportovní aktivity, které děti uvedly, patří k nejpočetnějším počítač a televize. Dále pak cestování a rukodělné práce (keramika, korálkování, modelování, výroba šperků), starání o zvířata, atd. (viz tabulka níže) Některé děti mají více zálib a koníčků. Tudíž odpovědi neodpovídají počtu respondentů.

Tabulka. č. 9: Záliby a koníčky

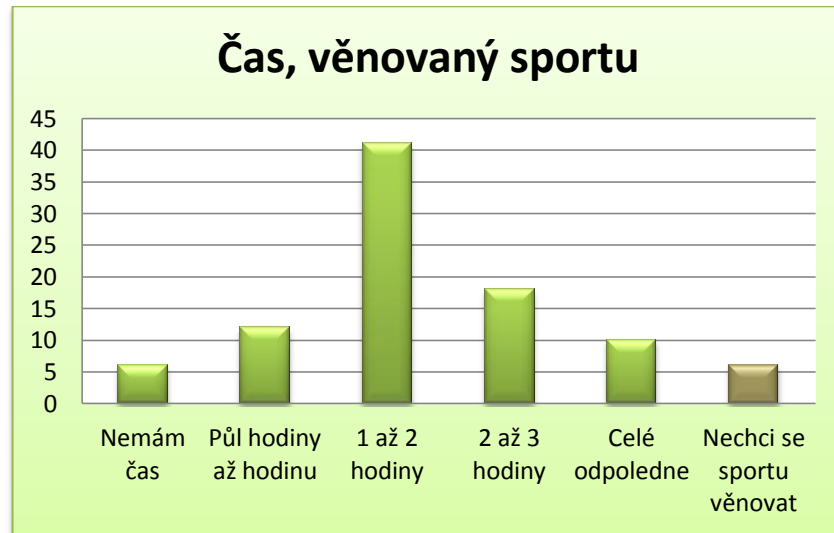
Záliby:	Počet voleb
Sport	83
PC, TV	39
Příroda, zvířata, procházky	24
Cestování	23
Hudba, zpěv	13
Malování	12
Rukodělné práce	11
Rybaření	9
Četba	8
Vaření	1
Fotografování	1
Myslivost	1
Historie	1
Motorismus	1

Graf č. 11: Záliby a koníčky

Otázka č. 9: Kolik hodin denně mohou děti sportu věnovat?

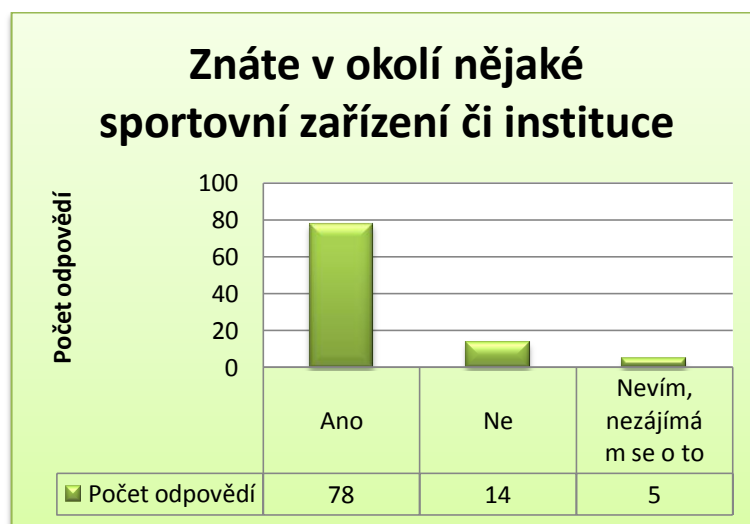
U této otázky respondenti vybírali ze čtyř možností. Pokud jim ani jedna nevyhovovala, měli možnost na pomocnou linku vypsát svou odpověď. Nejvíce respondentů může věnovat sportu 1 až 2 hodiny denně. Uvedlo tak 41 respondentů. 6 respondentů, kteří nemají čas, uvedlo, že se raději věnují např. počítači, škole, motorce, rodině nebo práci na stavbě. Na pomocné lince uvedlo 10 respondentů, že jsou ochotni věnovat sportu i celý den. Naproti tomu 6 respondentů vepsalo, že se sportu věnovat vůbec nechtějí.

Graf. č. 12: Čas, věnovaný sportu

Otázka č. 10: Jaké znáte ve vašem okolí zařízení či instituce poskytující volnočasové sportovní aktivity?

Většina zmiňovaných institucí či zařízení je ze Soběslavi. Respondenti bydlí poblíž nebo přímo v místě. 14 respondentů, kteří zaškrtnuli, že žádné zařízení v okolí neznají, uvedlo důvod, proč tomu tak je. Někteří z nich bydlí na vesnici, kde se žádné sportoviště nevyskytuje nebo na to nejsou dostatečné finance. Několik respondentů uvedlo, že dokonce poslali žádost o vystavění hřiště nebo skateparku. Odpovědi se však ještě nedočkali. 5 respondentů se o sportovní vyžití v okolí vůbec nezajímá.

Graf č. 13: Sportovní zařízení v okolí

Tab. č. 10: Zařízení a instituce

Sportovní zařízení:	Počet odpovědí	Instituce:	Počet odpovědí
Fotbalové hřiště	29	Spartak Soběslav	9
Zimní stadion	28	DDM Soběslav	15
Sportovní fitness	21	SK Domeček	1
Tenisové kurty	15	Vodák	2
Atletický stadion	11		
Sokolovna	9		
Posilovna	7		
Sportovní areál	5		
Skate park	3		
Cyklostezky	2		
Letní koupaliště	2		

7. Diskuse

Obecně mohu říci, že ve všech třech školách se mnou jednali mile a velmi ochotně se mi snažili vyjít vstříc. Bohužel z celkového počtu jsem k výzkumu nemohla použít 23 dotazníků z důvodu neúplného vyplnění. A to i přesto, že jsem s každým ředitelem dotazník osobně prošla a sdělila pokyny, abych předešla případným nesrozumitelnostem. Navíc dotazník jsem doplnila sama o pokyny k jeho vyplnění. Domnívám se však, že se výzkum povedl a splnil svůj cíl.

V první části výzkumu jsem zjišťovala, jak žáci osmých tříd ZŠ na Táborsku tráví svůj volný čas. Domnívala jsem se, že nejvíce žáků tráví čas hraním na počítači či sledováním televize. Tato domněnka byla mylná. Nejčastěji zvolenou odpovědí byly aktivity s kamarády. Zvolilo ji 33% žáků. Televizi a počítač zvolilo 19% respondentů, což je sice poměrně vysoké číslo, ale i přesto je to až třetí nejčastější aktivita. Jako druhou nejčastěji zvolenou aktivitou byly kroužky. Ať už sportovní, rukodělné či hudební. Zvolilo je 24% dotazovaných.

Dále mě zajímalo, do jaké míry se rodiče podílejí na organizaci volného času dětí. Alarmující je, že celkem 28% dětí má volný čas absolutně neorganizovaný. Rodiče jim neplánují žádné aktivity, ničím je nezabavují a děti si dělají, co samy chtějí. Dalších 51% dětí má z větší části svůj volný čas neorganizovaný rodiči. Překvapilo mě i zjištění, že pouze jeden respondent má svůj čas plně organizovaný rodiči.

Základní výzkumnou otázkou bylo, zda se žáci věnují sportovním aktivitám. Po vyhodnocení dotazníku, jsem zjistila, že sportovním aktivitám se věnuje celkem 77% dětí. Z hlediska pohlaví je to 30 dívek a 45 chlapců. Ostatní, kteří se sportu nevěnují, uvedli, že mají jiné koníčky jako například rybaření, skládání básní, jízdu na motorce nebo fotografování.

Dále mě zajímalo, kdo děti ke sportování přivedl a zda jsou děti s výběrem spokojeny. Velmi mne překvapilo, že samo si sport vybíralo až 37% dětí. Dalších 31% dětí uvedlo, že sport vybíraly spolu s kamarádem a pouze 19% dětí vybírali sport rodiče. Z celkového počtu je s vybraným sportem spokojeno 96% dětí.

V závěru jsem se ptala, jaké instituce či zařízení se v okolí nacházejí. Ukázalo se, že ve městech mají děti mnohem více možností. Jsou zde sportovní haly, zimní stadiony, atletické stadiony, plavecké bazény, skateparky, fotbalová hřiště a různá sportoviště s různými druhy povrchu, která poskytují širokou škálu sportovního vyžití. Na vesnici sice nenalezneme velké areály hřišť, avšak i zde mají např. fotbalová hřiště, popř. dětská hřiště.

To má za následek, že i dívky se zapojují do fotbalu. Z 23 dětí, které hrají fotbal, je celkem 7 dívek. Ženský fotbal se stal zde natolik populární, že se tady zakládají i kluby dívčího fotbalu. Na vesnici se děti věnují i jiným druhům sportu jako např. jízda na koních, dobrovolní hasiči, turistika, geocaching nebo cyklistika. Jedná-li se o sporty jako hokej, házená, aikido, tanec, plavání či tenis musí žáci dojíždět za těmito sporty do měst.

ZHODNOCENÍ HYPOTÉZ

Hypotéza č. 1: Chlapci se více věnují sportovním aktivitám než dívky.

Pro vyhodnocení této hypotézy byla využita otázka č. 4 a č. 9. Hypotéza se potvrzuje u otázky č. 4. Otázka měla zjistit, zda se děti věnují sportovním aktivitám. Sportu se z celkového počtu věnuje 75 dětí. Z hlediska pohlaví je to 30 dívek a 45 chlapců. Sportu se nevěnuje 22 respondentů. U otázky č. 9 můžeme zjistit, že 6 respondentů se sportu věnovat vůbec nechce.

Hypotéza č. 2: Nejvíce navštěvovaným sportem je florbal.

Jelikož jsem nevěděla, jak na tom jednotlivá města či vesnice jsou z hlediska sportovního zařízení a vybavení, domnívala jsem se, že každá škola, do které dítě chodí, má tělocvičnu, a tudíž možnost věnovat se sportům jako je florbal nebo volejbal. Pravdou je, že nejen každé město ale i téměř každá vesnice vlastní fotbalové hřiště, tudíž děti z vesnic nemusejí dojíždět na kroužek fotbalu do města. Tato hypotéza je tedy vyvrácena otázkou č. 4. K nejnavštěvovanějšímu sportu patří fotbal. Uvedlo ho z celkového počtu 23 dětí. Florbal patří až na třetí místo.

Hypotéza č. 3: Na organizaci volného času dětí se z větší části podílejí rodiče.

Tato hypotéza se také nepotvrdila. U otázky č. 2 a z grafu č. 5 můžeme vidět, že 51% dotazovaných uvedlo, že mají čas z větší části neorganizovaný. Až 28% respondentů má čas plně neorganizovaný. Mohou si tedy dělat, co sami chtějí a rodiče jim do toho absolutně nezasahují. Z větší části organizovaný volný čas má pouze 20% dětí.

Hypotéza č. 4: Děti tráví svůj volný čas nejčastěji na počítači než jinými zájmovými činnostmi.

Pro vyhodnocení hypotézy byla použita otázka č. 1 z dotazníku. V této otázce byli žáci dotazováni na to, jak nejčastěji tráví svůj volný čas.

Nejvíce, tedy 33% respondentů, tráví nejčastěji svůj volný čas s kamarády. Druhé místo obsadili kroužky s 24%. U počítače tráví volný čas 19% dotazovaných. Tato hypotéza se tedy také nepotvrdila.

8. Instituce nabízející volnočasové sportovní aktivity na Táborsku

Součástí výzkumu bylo i zmapování možností k trávení volného času, které nabízejí instituce na Táborsku. Z tohoto důvodu jsem vytvořila leták s nabídkou institucí a roznesla jej do škol. Děti, rodiče či učitelé se tak mohou podívat, co vše se v jejich okolí vyskytuje a jaké jim jsou nabídnuty možnosti k trávení volného času právě v jejich regionu. Níže uvádím výčet a stručný popis zaměření každé instituce.

TÁBOR

1. Dům dětí a mládeže, Tábor, Tržní náměstí 346

Organizace zajišťuje výchovné, vzdělávací, zájmové, popřípadě tematické rekreační a táborové akce, zajišťuje osvětovou činnost pro žáky, studenty a pedagogické pracovníky, popřípadě i další osoby, včetně otevřené nabídky příležitostních a spontánních činností. Podílí se na další péči o nadané děti, žáky a studenty a ve spolupráci se školami a dalšími institucemi rovněž na organizaci soutěží a přehlídek dětí a mládeže.³

2. Sdružení dětí, mládeže a rodičů HAFFO, Tábor, kpt. Jaroše 2406

Hlavní a nejdůležitější činnost sdružení je vyplňování volného času dětí a mládeže, pořádání prázdninových pobytů, letních táborů a víkendových akcí. Další působnost sdružení je spolupráce s městskými a jinými úřady při pořádání akcí pro děti, jako například dětský den, Táborská setkání.⁴

3. Spolek Medvědí šlápoty, Tábor, Smyslovská 272

Spolek je otevřen všem dětem ve věku od 6 do 15 let. Kromě celoroční činnosti v podobě oddílových schůzek pořádají víkendové akce a letní tábory pro všechny děti, které mají zájem si hrát, něčemu se naučit a zažít něco nového. Všichni vedoucí mají dlouholeté zkušenosti s vedením dětských kolektivů a jsou řádně proškoleni.⁵

4. Informační centrum pro mládež, Tábor, Farského 887⁶

³ DDM Tábor [online] [cit. 12. Března 2014]. Dostupné na [www: http://www.ddmtabor.cz/](http://www.ddmtabor.cz/)

⁴ Sdružení HAFFO [online] [cit. 12. Března 2014]. Dostupné na [www: http://www.haffo.cz/](http://www.haffo.cz/)

⁵ Spolek Medvědí šlápoty [online] [cit. 12. Března 2014]. Dostupné na [www: http://www.sms-tabor.cz/](http://www.sms-tabor.cz/)

⁶ Informační centrum [online] [cit. 12. Března 2014]. Dostupné na [www: http://www.icmtabor.cz/](http://www.icmtabor.cz/)

5. Tělovýchovná jednota Sokol Tábor, Fügnerova 822

Nabízí oddíly turistiky, stolního tenisu, basketbalu, volejbalu, juda, karate, sálové kopané nebo florbalu. Členové mají pro sportovní účast k dispozici tělocvičnu, malý sál, klubovnu a víceúčelové hřiště.⁷

6. Dětské centrum U Sovičky Soničky, Tábor, Vančurova 2904

Nabízí profesionální péči pro děti a rodiče. V nabídce jsou kroužky, volnočasové aktivity, herna, kurzy, dětské oslavy, atd.⁸

7. Tělovýchovná jednota Tábor – oddíl plavání, Kvapilova 2500, Tábor⁹

SOBĚSLAV

1. Dům dětí a mládeže Soběslav, Na Pršíně 27

V pravidelné zájmové činnosti nabízí 50 zájmových kroužků pro děti, mládež a dospělé. V nabídce jsou např. obory umělecké (keramika, tanec, folklór apod.), sportovní (florbal, házená, kanoistika, stolní tenis, aerobic), technické (radioamatér, automodelář, počítačový kroužek apod.), a mnoho dalších. V oblasti příležitostné činnosti nabízí DDM sportovní a společenské akce, soutěže, přehlídky a další. Mezi nejúspěšnější akce patří tematicky zaměřené výstavy keramických kroužků v místním muzeu Rožmberský dům. Velké oblibě ze strany veřejnosti se těší také zábavné pořady pro děti, mládež a dospělé, které pořádají ve spolupráci s dalšími subjekty ve městě, víkendové pobyty a zájezdy pro děti rodiče. Členové zájmových kroužků pravidelně dosahují ocenění např. na mezinárodních soutěžích uměleckých oborech, přední místa v celorepublikových soutěžích jsou tradičně obsazována kanoisty, v oblastních soutěžích jsou úspěšní stolní tenisté či oddíly házené.¹⁰

2. Tělovýchovná jednota Spartak Soběslav, Nová 401

Hlavním cílem TJ je vytváření příznivých podmínek pro organizování sportovního a tělovýchovného procesu ve svých sportovních oddílech a tělovýchovných aktivit především pro děti, mládež a další zájemce z široké veřejnosti. Oddíly: aikido, basketbal, fotbal, házená, in-line hokej, kuželky, krasobruslení, lední hokej, lehká atletika, sportovní gymnastika, šachy a volejbal. Sportoviště: Atletický stadion, beachvolejbalové hřiště,

⁷ TJ Sokol [online] [cit. 12. Března 2014]. Dostupné na www: <http://www.sokol-tabor.info>

⁸ Dětské centrum [online] [cit. 12. Března 2014]. Dostupné na www: <http://www.detskecentrum-tabor.cz/>

⁹ TJ Tábor [online] [cit. 12. Března 2014]. Dostupné na www: <http://www.tjta.estranky.cz/>

¹⁰ DDM [online] [cit. 12. Března 2014]. Dostupné na www: <http://www.ddmsobeslav.cz/index.php>

fotbalový stadion, házenkářské hřiště, kuželna, sokolovna, sportovní hala, tenisová hala, víceúčelové hřiště a zimní stadion.¹¹

BECHYNĚ

Centrem sportovního dění ve městě je městský stadion. Nachází se zde fotbalové hřiště, tenisové kurty. K dispozici je také hřiště na volejbal a plážový volejbal. V roce 2004 proběhla rekonstrukce plaveckého bazénu a v roce 2005 byla do užívání veřejnosti předána nová hřiště s umělými povrchy pro minifotbal, tenis a basketbal. Bylo zde vybudováno i minigolfové hřiště. V Bechyni působí mnoho sportovních oddílů: Jihočeský golfový klub, FC Bechyně - fotbal, HC Bechyně - hokej, Shotokan Karate klub, Šachový spolek, TJ Bulldogs – volejbal, oddíl kanoistiky, odbor sport pro všechny, oddíl stolního tenisu a oddíl tenisu. Dále je zde Junák – svaz skautů a skautek ČR a Klub českých turistů.¹²

VESELÍ NAD LUŽNICÍ

- 1. Dům dětí a mládeže Tábor, pobočka Veselí nad Lužnicí, Blatské sídliště 570¹³**
- 2. Tělovýchovná jednota Lokomotiva, Sokolská ulice 651, Veselí nad Lužnicí**

TJ Lokomotiva leží na kraji města a je ideálním místem pro rekreaci a sportovní činnost v Chráněné krajinné oblasti Třeboňsko. Nabízí 14 odlišných sportovišť a hřišť zasazených do oblasti plně zeleně. Areál TJ při soutoku řek Lužnice a Nežárky je taktéž využíván na různá sportovní soustředění, kempy, zájezdy i školní pobyty. Působí zde mnoho sportovních oddílů: atletika, fotbal, krasobruslení, lední hokej, nohejbal, taneční studio Coda a taneční studio Žába.¹⁴

¹¹ TJ Spartak [online] [cit. 12. Března 2014]. Dostupné na [www: http://www.spartaksobeslav.cz/](http://www.spartaksobeslav.cz/)

¹² Město Bechyně [online] [cit. 12. Března 2014]. Dostupné na [www: http://www.mestobechyne.cz/](http://www.mestobechyne.cz/)

¹³ DDM [online] [cit. 12. Března 2014]. Dostupné na [www: http://www.ddmtabor.cz/veseli/](http://www.ddmtabor.cz/veseli/)

¹⁴ TJ Lokomotiva [online][cit. 12. Března 2014]. Dostupné na [www: http://www.loko-veseli.cz/](http://www.loko-veseli.cz/)

IV. Závěr

Cílem bakalářské práce bylo proniknout do volného času dětí. Práce by měla sloužit k získávání podrobnější představy o tom, s kým a jak žáci tráví svůj volný čas. Zajímalo mě především, zda se žáci věnují sportovním aktivitám a do jaké míry se na nich podílejí instituce, rodiče či děti samotné. Výzkumnou metodou byl zvolen dotazník.

V mnoha případech se stává, že využívání volného času naráží na překážky, které následně ovlivňují efektivitu a kvalitu prožívání. Problém můžeme spatřit třeba v rodině, která nedokáže správně plnit svou výchovnou funkci, a neumí efektivně naplnit volný čas dítěte. Důležitou roli hrají také finance a nabídka aktivit ve volném čase. Problémem je i nezájem ze strany dětí.

Obsah bakalářské práce dokazuje, že polovina dětí má volný čas z větší části neorganizovaný. A jedna čtvrtina ho nemá organizovaný vůbec. Je to především rodina, kdo ovlivňuje návyky dítěte. Rodičům by neměl být lhostejný volný čas svých dětí. Měly by se snažit utvářet vhodné podmínky pro všestranný rozvoj a nabídnout dětem aktivity nebo činnosti, kterými by smysluplně svůj čas naplnily a předcházely tím nárůstu negativních společenských jevů. Všechny děti by měly mít možnost rozvíjet své osobní zájmy a nadání, jak ve školní činnosti, tak v mimoškolní činnosti jako jsou zájmové kroužky, sportovní kluby atd.

Volnočasové sportovní aktivity, které jsou dobře organizované a strukturované vedou děti a mládež k samostatnosti, odolnosti, utvářejí pozitivní hodnoty, pocit sounáležitosti. Vedou děti a mládež ke zdravému životnímu stylu, osvojení pozitivního sociálního chování a rozvoji osobnosti. Jsou základem prevence sociálně patologických jevů.

Dalším významným subjektem jsou instituce nabízející volnočasové aktivity. Z výzkumu je patrné, že v okolí Táborska se vyskytuje mnoho organizací, které nabízejí vhodné aktivity pro děti a mládež. Problémem však pro děti je se k těmto organizacím dopravit. Děti z vesnic jsou odkázány na příměstskou dopravu či rodiče, kteří by je na trénink či kroužek odvezli.

SEZNAM LITERATURY

1. HODAŇ, B. Globalizace a tělesná kultura. In *Tělesná výchova, sport a rekreace v procesu současné globalizace*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1116-4.
2. DOVALIL, J et al. *Olympismus*. 1. vyd. Praha : Olympia, 2004. ISBN 80-7033-871-7.
3. LINHART, J., VODÁKOVÁ, A., PETRUSEK, M. *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.
4. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2001. ISBN 978-80-7367-647-6
5. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : trendy pedagogiky volného času*. Praha : Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7
6. JANSA, P. a kol. *Pedagogika sportu*. Praha : Karolinum 2012. ISBN 978-80-246-2026-8
7. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ V. et al. *Člověk- prostředí- výchova*. Brno : Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2
8. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 2.vyd. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6
9. PÁVKOVÁ, J a kol. *Pedagogika volného času*. Praha : Protál, 2002. ISBN 80-7178-711-6
10. SERBUS, L.a kol. *Teorie pohybové rekreace*. Praha : SPN, 1981. Signatura výtisku – 796SERB
11. SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Praha : Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0044-7

INTERNETOVÉ ODKAZY

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Airsoft>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Geocaching>

<http://www.ddmsobeslav.cz/index.php>

<http://www.ddmtabor.cz/>

<http://www.ddmtabor.cz/veseli/>

<http://www.detskecentrum-tabor.cz/>

<http://www.haffo.cz/>

<http://www.icmtabor.cz/>

<http://www.loko-veseli.cz/>

<http://www.mestobechyne.cz/>

<http://www.relaxsobeslav.cz/>

<http://www.sms-tabor.cz/>

<http://www.sokol-tabor.info>

<http://www.spartaksobeslav.cz/>

<http://www.tjta.estranky.cz/>

SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Tabulka č. 1: Věkové kategorie dětí

Tabulka č. 2: Pohlaví dětí

Tabulka č. 3: Nejčastější aktivity dětí

Tabulka č. 4: Podíl rodičů na organizaci volného času dětí

Tabulka č. 5: Činnosti, kterými rodiče zabavují své děti

Tabulka č. 6: Sporty, kterým se děti věnují

Tabulka č. 7: Kdo dítě ke sportu přivedl

Tabulka č. 8: Zájem dětí o jiný sport

Tabulka č. 9: Záliby a koníčky

Tabulka č. 10: Zařízení a instituce

Obrázek č. 1: Projekt střediska volného času USA

Graf č. 1: Věkové kategorie dětí

Graf č. 2: Pohlaví dětí

Graf č. 3: Nejčastější aktivity dětí

Graf č. 4: Podíl rodičů na volném času dětí

Graf č. 5: Činnosti, kterými rodiče zabavují své děti

Graf č. 6: Počet dětí (ne)věnující se sportu

Graf č. 7: Sporty, kterým se děti věnují

Graf č. 8: Kdo dítě ke sportu přivedl

Graf č. 9: Baví děti sport

Graf č. 10: Zájem dětí o jiný sport

Graf č. 11: Záliby a koníčky

Graf č. 12: Čas, věnovaný sportu

Graf č. 13: Sportovní zařízení v okolí

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník

Dotazník

Milí žáci,

Dotazník, na který se právě díváte, má za cíl zjistit, jakým sportovním aktivitám se ve volném čase věnujete. Dotazník bude sloužit jako podklad k vypracování bakalářské práce na Pedagogické fakultě UK v Praze, na které momentálně studuji. Dotazník je anonymní, proto se nikam nepodepisujte. Prosím vás o co největší upřímnost při jeho vyplňování - jedná se o výzkum, ve kterém mají pravdivé odpovědi svůj smysl.

Děkuji za vyplnění.

Vyplňování dotazníku: Křížkem označte svou odpověď. U některých otázek slovy vypište. Pišete prosím **čitelně, hůlkovým písmem**.

Věk: _____

Třída: _____

Pohlaví:

Žena

Muž

1. Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas? (vyberte alespoň jednu možnost)

(Nejčastější aktivita)

Koukám na televizi, hraju na počítači.

Chodím do kroužků (na trénink).

Jaký kroužek? _____

Trávím ho s kamarády.

Jak? _____

Trávím ho s rodiči.

Jak? _____

Jinak.

Jak? _____

2. Do jaké míry se rodiče podílejí na organizaci tvého volného času?

Rodiče plně organizují můj volný čas.

Většinu organizují rodiče a něco organizuji sám/sama.

- Většinu organizuji sám a něco organizují rodiče.
- Rodiče mi nezasahují do volného času.

3. Pokud rodiče organizují alespoň trochu tvůj volný čas, jakými činnostmi tě zabavují?

4. Věnuješ se ve volném čase nějakému sportu? Pokud ne, vypiš aktivitu, které se nejraději věnuješ. (např. hraní na klavír, čtení knih, atd.)

- Ano Jakému sportu? _____
- Ne Jaké aktivitě se věnuješ? _____

5. Kdo tě k tomuto sportu (aktivitě) přivedl?

- Rodiče.
- Kamarád/kamarádka.
- Prarodiče.
- Já sám.
- Někdo jiný, kdo? _____

6. Baví tě tento sport (aktivita), jsi s ním spokojený/á? Pokud ne, proč?

- Ano
- Ne,

7. Je nějaký sport, který bys rád navštěvoval, kdybys mohl/a? Pokud ano, o jaký sport se jedná a z jakého důvodu ho neprovozuješ?

8. Jaké jsou tvé záliby, koníčky?

9. Kolik hodin denně můžeš věnovat sportu?

- Na sport vůbec nemám čas, věnuji se _____
- Půl hodiny až hodinu
- Jednu hodinu až dvě hodiny
- Dvě hodiny až tři hodiny
- _____

10. Je ve tvém okolí dostatečné množství zařízení nabízejících volnočasové sportovní aktivity? Pokud ano, vypiš, jaké možnosti se v okolí nacházejí. Pokud ne, proč si myslíš, že to tak je?

- Ano

- Ne

Děkuji, to je vše!

Instituce a zařízení nabízející volnočasové aktivity na Tábořsku

TÁBOR

Dům dětí a mládeže, Tábor, Tržní náměstí 346 (www.ddmtabor.cz)

Sdružení dětí, mládeže a rodičů HAFFO, Tábor, kpt. Jaroše 2406 (www.haffo.cz)

Spolek Medvědi Šlápoty, Tábor, Smyslovská 272 (www.sms-tabor.cz)

Informační centrum pro mládež, Tábor, Farského 887 (www.icmtabor.cz)

Dětské centrum U Sovičky Soničky, Tábor, Vančurova 2904 (www.detskecentrum-tabor.cz)

Tělovýchovná jednota Tábor - oddíl plavání (www.tjta.estranky.cz)

TJ Sokol Tábor, Fügnerova 822 (www.sokol-tabor.info)

SOBĚSLAV

Dům dětí a mládeže Soběslav, Na pršíně 27 (www.ddmsobeslav.cz)

Tělovýchovná jednota Spartak Soběslav, Nová 401 (www.spartaksobeslav.cz)

BECHYNĚ

Sportovní oddíl města (www.mestobechyne.cz)

Junák - svaz skautů a skautek - středisko, Široká 46, Bechyně

Klub českých turistů, Bechyně, sídl. 5 května 779

VESELÍ NAD LUŽNICÍ

Dům dětí a mládeže Tábor, pobočka Veselí nad Lužnicí, Blatské sídliště 570
(www.ddmtabor.cz/veseli)

Tělovýchovná jednota Lokomotiva, Sokolská ulice 651, Veselí nad Lužnicí
(www.loko-veseli.cz)

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce

Evidenční list

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výtěžným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				